

Elise Øye Finsæther

Familie og nettverk

**En kvalitativ studie av miljøpersonalets erfaringer med
familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens
barnevernsinstitusjoner**

**Masteroppgave i sosialt arbeid
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Forord

Arbeidet med masteroppgaven har vært en svært givende prosess, hvor jeg sitter igjen med en stor mestringsfølelse. Jeg har opparbeidet meg ny kunnskap om temaet og forskning, men ser også tidligere kunnskap i et nytt lys. Nå når oppgaven skal leveres er det mange som fortjener å takkes.

En stor takk går til informantene mine. Tusen takk for det store engasjementet, de gode refleksjonene, erfaringene og tankene rundt arbeidet dere utfører i Frelsesarmeen. Takk for at dere tok tid ut av den travle arbeidshverdagen deres og stilte opp til intervju. Uten dere hadde ikke oppgaven blitt det den er i dag. En takk går også til Sissel Sæther, min kontaktperson i Frelsesarmeen. Tusen takk for gode refleksjoner under utformingen av prosjektet og oppfølgingen underveis. Takk også til Frelsesarmeen som lot meg utføre prosjektet. Jeg håper dere finner oppgaven nyttig for refleksjon og utvikling.

I prosessen med oppgaveskrivingen går den største takken til min veileder, Anita Røysum. Tusen takk for engasjerte veiledninger med konstruktive tilbakemeldinger. Jeg er svært takknemlig for at jeg alltid satt igjen med et nytt engasjement for oppgaven etter dine veiledninger. Du har gitt meg troen på eget prosjekt.

Tusen takk til min kollokviegruppe for gode refleksjoner, konstruktive tilbakemeldinger og mange kjekke og avkoblende pauser. Masteren hadde vært veldig annerledes uten dere.

Tusen takk til familien min for tålmodighet, støttende ord og gleden over mine prestasjoner. Og til slutt går den største takken til min kjæreste. Tusen takk for at du har vært min trygghet gjennom hele masteren, og at du alltid har hatt troen når jeg har vært bekymret.

Tusen takk!

Elise Øye Finsæther

Oslo, mai 2023

Sammendrag

Masteroppgaven er en kvalitativ studie av miljøpersonalets erfaringer med familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner. Arbeidet med familie og nettverk kan anses som viktig, ettersom ungdommenes familie og nettverk besitter mye informasjon om ungdommene, som for eksempel mulige triggere, beskyttelsesfaktorer og interesser. Et godt samarbeid kan dermed bidra til at ungdommene føler en trygghet i institusjonen, noe som videre kan skape en vellykket plassering.

Problemstillingen er «*Hvilke arbeidsmetoder har Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner for samarbeid med ungdommenes familie og nettverk, og hvilke erfaringer har miljøpersonalet rundt dette?*». Målet er å undersøke hvordan Frelsesarmeen arbeider med familie og nettverk i deres barnevernsinstitusjoner. I tråd med dette har jeg foretatt syv semistrukturerte intervjuer for innsamling av datamaterialet. Utvalget i studien er miljøpersonal som arbeider eller har arbeidet med ungdommene i hverdagen, og dermed erfarer hvordan familie- og nettverksarbeid blir utøvd i praksis. Datamaterialet er tematisk analysert. Funn drøftes i lys av tidligere forskning og de teoretiske perspektivene kunnskapsgrunlaget i sosialt arbeid, standardisert forløp og konfigurasjonsperspektivet.

Studiets funn er tematisert i to hovedtema. Første omhandler arbeidsmetodene miljøpersonalet bruker i samarbeidet med ungdommenes familie og nettverk. Her belyses det at miljøpersonalet har ulike assosiasjoner til arbeidet med ungdommenes familie og nettverk, men i lys av arbeidsmetodene «standardisert forløp», «ukesamtale», «familiens plan», «familieråd», «nettverkskartlegging» og «erfaringsinnhenting» skapes det gjerne et helhetsbilde av arbeidet. Andre hovedtema tar for seg ulike utfordringer miljøpersonalet erfarer i familie- og nettverksarbeidet. Her fremheves undertemaene «utfordringer i foreldresamarbeidet», «utfordringer med ungdommenes nettverk» og «det skjer her og nå», noe som illustrerer kompleksiteten av familie- og nettverksarbeidet.

Diskusjonen viser at ungdommenes innflytting i en barnevernsinstitusjon kan forårsake endringer i familie og nettverk, samt ungdommenes tilgang på ressurser. Av dette diskuteres viktigheten av å kartlegge ungdommenes ressurser og hvilke arbeidsmetoder

miljøpersonalet kan benytte i tråd med standardisert forløp. Videre belyser diskusjonen at ungdommenes vennenettverk kan være noe ustabile. I lys av konfigurasjonsperspektivet beskrives det at årsaker til dette kan være at noen ungdommer har utfordringer med å beholde venner over lengre tid, samt at ungdommene kan bli påvirket av miljøpersonalet til å avslutte negative relasjoner. Mange ungdommer har samtidig digitale nettverk, noe tidligere forskning beskriver som både positivt og negativt. Dette med tanke på at internett både kan være en arena hvor en opprettholder gjensidige avhengigheter, men også være en arena for ulike problembelastede miljøer. Diskusjonen setter også søkelys på miljøpersonalets bruk av kunnskap og syntetiseringen av den.

Nøkkelord: familiearbeid, nettverksarbeid, miljøpersonal, barnevernsinstitusjon, Frelsesarmeen.

Abstract

Title: Family and network: A qualitative study of social workers' experiences of working with family and network in the Salvation Army's child welfare institutions.

This master thesis is a qualitative study of social workers' experiences of working with family and network in the Salvation Army's child welfare institutions. This type of work can be considered important due to the families' and networks' information about the teenagers. For example possible triggers, protective factors, and interests. Therefore, good cooperation may contribute to a feeling of safety as well as a successful placement in the institution for the teenagers.

The study's research question is "Which work methods do the Salvation Army's child welfare institutions have for cooperating with the teenagers' family and network, and which experiences do the social workers have in this regard?". This study aims to research how the Salvation Army works with family and network in their child welfare institutions. Seven semi-structured interviews have been conducted for the collection of data material. The participants in this study are social workers who work, or have worked, with teenagers in their everyday life and therefore have experience with how the work with family and network is performed. The data material is thematically analyzed. The findings are discussed with prior research and the theoretical perspectives of the knowledge base of social work, standardized course, and family configurations.

The findings are themed into two main themes. The first regards the working methods the social workers' use when cooperating with the teenagers' family and network. It shows that the social workers have different associations, but in light of the working methods "standardized course", "weekly conversation", "the families plan", "family council", "network mapping" and "collection of experiences", they create an overall picture of the work. The second main theme is about various challenges social workers experience when working with family and network, where the sub-themes "challenges in the parents' cooperation", "challenges with the teenagers' network" and "it happens here and now" is emphasized and illustrates the complexity of working with families and networks.

The thesis discussion shows that the teenagers' move into a child welfare institution can cause a change in the teenagers' family and network, as well as access to resources. Due to this, the importance of mapping the teenagers' resources and which working methods the social workers can use in standardized course is discussed. Further, it is highlighted that the teenagers' network of friends may be somewhat unstable. In light of the family configuration perspective, it is described that the causes of this can be that some teenagers struggle to keep friends over a longer period and that the social workers may affect the teenagers to end negative relationships. At the same time, many teenagers have digital networks, which previous research describes as both positive and negative. This considered, the internet can both be an arena to maintain interdependencies and for different problematic environments. The discussion further illustrates the social workers' use of knowledge and the synthesizing of it.

Keywords: family, network, social worker, child welfare institution, the Salvation Army.

Innholdsfortegnelse

FORORD	I
SAMMENDRAG	II
ABSTRACT	IV
1.0 INNLEDNING	1
1.1 VALG AV TEMA	2
1.2 STUDIE TILKNYTTET FRELSESARMEEN.....	2
1.3 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNING	4
1.4 BEGREPSAVKLARING	4
1.4.1 Familie	4
1.4.2 Nettverk.....	5
1.5 SOSIALFAGLIG RELEVANS	5
1.6 OPPGAVENS STRUKTUR	6
2.0 TIDLIGERE FORSKNING OG TEORETISKE PERSPEKTIVER	6
2.1 TIDLIGERE FORSKNING.....	7
2.2 KUNNSKAPSGRUNNLAGET I SOSIALT ARBEID	10
2.3 STANDARDISERT FORLØP	12
2.4 WIDMERS KONFIGURASJONSPERSPEKTIV	14
3.0 METODISK TILNÆRMING	18
3.1 KVALITATIV METODE.....	18
3.2 VITENSKAPELIG Plassering	19
3.3 MIN FORFORSTÅELSE	20
3.4 UTVALG OG REKRUTERING	21
3.5 INTERVJUGUIDE OG PILOTINTERVJU.....	23
3.6 DATAINNSAMLING OG TRANSKRIBERING	24
3.7 ANALYSE AV DATAMATERIALET	27
3.8 FORSKNINGSETIKK	30
3.9 RELIABILITET, VALIDITET OG GENERALISERBARHET	33
4.0 PRESENTASJON OG DISKUSJON AV FUNN	36

4.1 ARBEIDSMETODER FOR SAMARBEIDET MED UNGDOMMENES FAMILIE OG NETTVERK	36
4.1.1 Standardisert forløp	36
4.1.2 Ukesamtale	38
4.1.3 Familiens plan	39
4.1.4 Familieråd	39
4.1.5 Nettverkskartlegging	40
4.1.6 Erfaringsinnhenting	42
4.2 MILJØPERSONALETS ERFARINGER	42
4.2.1 utfordringer i familiesamarbeidet	42
4.2.1.1 Samarbeid preget av negativitet	42
4.2.1.2 Ombygging av relasjonene mellom ungdommene og foreldrene	43
4.2.1.3 Følelsen av avmakt i foreldresamarbeidet	45
4.2.1.4 Kulturforskjeller	46
4.2.2 utfordringer med ungdommenes nettverk	46
4.2.2.1 Negative nettverk og mangel på nettverk	47
4.2.2.1 Nettvenner	48
4.2.3 Det skjer her og nå	49
4.3 OPPSUMMERING	50
5.0 DISKUSJON I LYS AV TIDLIGERE FORSKNING OG TEORETISKE PERSPEKTIVER	52
5.1 NÅR UNGDOMMENE FÅR ET NYTT FOKUSPUNKT	52
5.2 UNGDOMMENES KONFIGURASJON	55
5.3 MILJØPERSONALETS ERFARINGER I LYS AV KUNNSKAPSGRUNNLAGET I SOSIALT ARBEID	58
5.4 UNGDOMMENES OVERGANG TIL VOKSENLIVET	61
5.5 OPPSUMMERING	62
6.0 OPPSUMMERENDE AVSLUTNING	65
LITTERATURLISTE	69
VEDLEGG	73
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE	73
VEDLEGG 2: INFORMASJONSSKRIV MED SAMTYKKEERKLÆRING	76
VEDLEGG 3: GODKJENT MELDESKJEMA FRA NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA (NSD)	80

1.0 Innledning

Temaet for studien er familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner. Familie- og nettverksarbeidet i barnevernsinstitusjoner kan anses som svært viktig, ettersom mange ungdommer opplever deres nye livssituasjon som utrygg. Det er mange nye mennesker rundt dem, og enkelte kan ha liten forståelse for hvorfor de er blitt plassert i institusjonen. Kontakt med familie og nettverk kan derfor bidra til en større trygghet for ungdommene. Dette med tanke på at familie og nettverk gjerne er de som står ungdommene aller nærmest og er dermed kanskje de som kjenner de best (Fyrand, 2016, s. 77).

Ifølge Fyrand (2016, s. 77) er det familien som har størst betydning for vår personlighetsutvikling. Hvordan den fungerer er derfor avgjørende for hvordan en utvikler seg. Av ulike årsaker er det imidlertid ikke alle foreldre som er i stand til å gi den omsorgen, tryggheten og sikkerheten barn og unge trenger i hjemmet. Barnevernets ansvar er da å hjelpe barna og familiene. Samtidig er et av barnevernets grunnprinsipp å være minst inngripende, og derav mottar de fleste familier hjelpetiltak i hjemmet (Bufdir, u.å.-c). Når dette imidlertid ikke er tilstrekkelig må de ivareta barnas behov på andre måter, som plassering i barnevernsinstitusjoner (Barnevernsloven, 2021, § 3-2). Ifølge Bufdir er det samtidig en politisk intensjon å redusere bruken av barnevernsinstitusjoner. Derfor bor bare 7% av de som blir plassert utenfor hjemmet i institusjoner. Terskelen for å plassere barn og unge i barnevernsinstitusjoner har med andre ord økt. I samsvar betyr dette at barna som blir plassert i institusjoner ofte har større utfordringer innenfor flere livsområder enn de som mottar andre typer barnevernstiltak (Bufdir, u.å.-b).

Miljøpersonalet i barnevernsinstitusjoner har derfor en viktig rolle i utviklings- og endringsarbeidet til ungdommene. En av miljøpersonalets hovedoppgaver er å hjelpe ungdommene og familiene med å endre det som tidligere har vært utfordrende (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet [Bufdir], 2023, s. 19). I dette arbeidet kan ungdommenes familie og nettverk være gode støttespiller for miljøpersonalet, da de besitter mye informasjon om ungdommene, som for eksempel mulige triggere, beskyttelsesfaktorer og

interesser. Et godt samarbeid og involvering av ungdommenes familie og nettverk kan derav belyses som en forutsetning for gode plasseringer i barnevernsinstitusjoner.

1.1 Valg av tema

Mitt valg om å undersøke familie- og nettverksarbeid stammer fra tidligere praksis og arbeidserfaring fra en barnevernsinstitusjon som var organisert privat. I dette arbeidet opplevde jeg at familie- og nettverksarbeid stod sentralt, men at kontakten med ungdommenes familie og nettverk kunne være svært varierende på de ulike avdelingene. Dette kunne forekomme av flere årsaker, men min erfaring var at miljøpersonalet ofte havnet i en tidsklemme: mange oppgaver fordelt på få personer i et relativt kort tidsrom. Inkludert i dette arbeidet var det å gi ungdommene den oppmerksomheten og omsorgen de trengte, skrive rapporter, gjøre dagligdagse oppgaver, osv., som konsekvens ble familie- og nettverksarbeid ofte nedprioritert. I tråd med tidsklemmen erfarte jeg også at det kunne være vanskelig å opparbeide et samarbeid med ungdommenes familie og nettverk siden det gjerne krevde mer tid og relasjonsbygging enn det miljøpersonalet hadde mulighet til.

Mitt ønske med denne studien er derfor å bidra til økt kunnskap og forståelse rundt miljøpersonalets rolle i involveringen av ungdommenes familie og nettverk, samt hvilke arbeidsmetoder de opplever har virkning på samarbeidet. Forhåpentligvis vil dette være fruktbart for miljøpersonalets forståelse av egen rolle og viktigheten av den. Søkelyst på temaet og miljøpersonalets erfaringer kan potensielt benyttes til å forbedre tjenestene som tilbys.

1.2 Studie tilknyttet Frelsesarmeen

Studien er tilknyttet et prosjekt i Frelsesarmeen. Frelsesarmeen (u.å.-c) er den norske versjonen av the Salvation Army, og karakteriserer seg selv som en kristen kirke, bevegelse og organisasjon. Gjennom deres slagord «suppe, såpe, frelse» er målet å se mennesket som en helhet, bestående av fysiske, psykiske, sosiale og åndelige behov (Frelsesarmeen, u.å.-d). De tilbyr hjelp til mennesker som eksempelvis lever i fattigdom, er rusavhengig eller arbeidsledig (Frelsesarmeen, u.å.-c). Sentralt for min studie er imidlertid deres arbeid med

barne- og familievern, avgrenset til familie- og nettverksarbeidet de utøver i deres barnevernsinstitusjoner.

Ifølge Frelsesarmeen (u.å.-b) er ungdommenes behov og samarbeid med familie og nettverk viktige fokusområder i deres arbeid med barne- og familievern. De tilbyr derfor skreddersydde plasseringer på syv ulike barnevernsinstitusjoner, som samsvarer med både ungdommenes, familienes og nettverkens behov. I tråd med dette er avdelingene både små og store, slik at ungdommene enten kan fokusere på seg selv eller ta del i et større felleskap med jevnaldrende. Institusjonene er samtidig plassert i både landlige og urbane områder rundt i Norge, nærmere bestemt region midt, vest, sør og øst. I skrivende stund, består tilbudet deres utelukkende av omsorgsplasseringer. Det er plasseringer etter barnevernsloven (2021) § 3-5 Foreldrestøttende hjelpetiltak uten barnets samtykke, § 5-1 Vedtak om omsorgsovertagelse: bokstav a-d, Akuttvedtak om hjelpetiltak dersom barn er uten omsorg og § 4-2 Akuttvedtak om omsorgsovertagelse, med tanke på langtids-plasseringer. Ettersom informantene i min studie illustrerer erfaringene sine med den tidligere barnevernloven ønsker jeg samtidig å sette søkelys på at dette tilsvarer § 4-4 femte ledd, § 4-12 og § 4-6 i barnevernloven fra 1992 (Frelsesarmeen, u.å.-a; Prop. 133 L (2020-2021), s. 647-652). Videre arbeider Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner, i likhet med andre institusjoner, etter standardisert forløp, en veileder utarbeidet av Bufdir som vil bli nærmere beskrevet i teorikapittelet (Bufdir, 2023, s. 6).

Frelsesarmeens rolle i denne studien kan anses som oppdragsgiver. Gjennom OsloMets Mastertorg 2022 presenterte Sissel Sæther (faglig leder i Frelsesarmeen) fire ulike masterprosjekter, deriblant «Familie og nettverksarbeid i våre barnevernsinstitusjoner». Ettersom Frelsesarmeen nå har utviklet nye rutiner og verktøy for involvering av familie og nettverk, samt at det er flere år siden familie- og nettverksarbeidet har vært gjenstand for et større forskningsprosjekt, ønsker de mer kunnskap om dette arbeidet. Frelsesarmeen har derfor etterspurt forskning i lys av tre ulike problemstillinger, hvorav denne studien har tatt utgangspunkt i «Hvilke metoder har vi for samarbeid med familie og nettverk, og hvordan fungerer det i praksis? Hvordan kan det praktiske samarbeidet med familie og nettverk sies å fungere til «barnets beste»?». Dette har vært førende for blant annet utviklingen av studiens intervjuguide. Avslutningsvis vil jeg bemerke at selv om Frelsesarmeens rolle har vært

oppdragsgiver har de ikke støttet studien økonomisk, men etterspurt et foredrag angående funn i forskningen. De har heller ikke påvirket valg av informanter eller studiens funn.

1.3 Problemstilling og avgrensning

Hensikten med studien er å undersøke hvordan miljøpersonalet i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner arbeider med familie og nettverk, samt deres tanker, opplevelser og vurderinger av dette arbeidet. Ettersom Frelsesarmeen utelukkende tilbyr omsorgsplasseringer, er problemstillingen avgrenset til dette og inkluderer derfor eksempelvis ikke erfaringer rundt atferdsplasseringer. Til studien har jeg derav valgt følgende problemstilling:

Hvilke arbeidsmetoder har Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner for samarbeid med ungdommenes familie og nettverk, og hvilke erfaringer har miljøpersonalet rundt dette?

Problemstillingen vil besvares med empiri fra kvalitative intervjuer. Etter dette vil jeg diskutere hvordan funnene kan forstås ut ifra tidligere forskning og teori rundt ulike typer kunnskap i sosialt arbeid, standardisert forløp og Eric D. Widmers konfigurasjonsperspektiv.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Familie

Familien har vært under en stor utvikling opp gjennom historien, noe som har bidratt til ulike definisjoner av begrepet *familie*. Opprinnelig, i romerretten, ble familien ansett som mennesker som bor i samme hus, altså husholdningen (Skribekk et al., 2022). I dagens samfunn, hvor velferdsstatens politikk, individualisering og globalisering står sentralt, kan en imidlertid argumentere for at denne definisjonen ikke lenger er tilstrekkelig. I dag velger enkelte å definere familien i lys av biologi, altså noe en er født inn i (Meld. St. 24 (2015-2016), s. 16). Andre har imidlertid en mer nettverksorientert tilnærming, hvor individet står sentralt og selv definerer hvem hen anser som familiemedlemmer (Widmer, 2010, s. 127). I en slik tilnærming kan eksempelvis fosterfamilier, foreldre av samme kjønn og halvsøsken inkluderes.

I denne studien har jeg valgt å ha en utvidet definisjon av begrepet familie, som inkluderer både den biologiske og nettverksorienterte tilnærmingen. Dette betyr at jeg anser familie som noe en kan bli født inn i, men også noe mennesker kan velge å ta del i ved å innta en familierolle. Dette med tanke på at flere barn og unge i min målgruppe kan ha mottatt ulike tiltak fra barnevernet, hvor de for eksempel kan ha blitt plassert i beredskaps- eller fosterhjem, og derav kan ha flere familiemedlemmer enn hva biologien tilsier.

1.4.2 Nettverk

Arnstein Finset definerer sosiale nettverk, videre omtalt som nettverk, som bestående av «uformelle relasjoner mellom mennesker som samhandler mer eller mindre regelmessig med hverandre» (1986, s. 13). I lys av at digitalisering har stått sentralt i dagens samfunn inkluderer denne definisjonen både fysiske og digitale nettverk. Fysiske nettverk er det en etablerer med blant annet familie, venner og lagkamerater. Det består av mennesker som møtes med ujevne mellomrom, og opprettholder kontakten når en ikke kan treffes. For unge er sosiale medier og andre digitale arenaer en vanlig form for kommunikasjon mellom medlemmer i fysiske nettverk. Digitale nettverk er på den andre siden nettverk hvor menneskene aldri har møttes fysisk, og kontakten foregår derfor kun over internett. I slike nettverk har mennesker felles interesser, som online-dataspill, og føler dermed en tilhørighet og tilknytning til gruppen fordi de har samhandlet over lengre tid (Haugan, 2022). I lys av Live Fyrand (2016, s. 38) kan en belyse det digitale nettverket som *sekundærgruppen*, altså en mer oppgave- og saksorientert gruppe som sjeldent treffes og har kort varighet.

1.5 Sosialfaglig relevans

Det finnes ulike grunner til hvorfor ungdommer ikke kan bo hjemme og må flytte inn i en barnevernsinstitusjon. For eksempel kan ungdommen oppleve manglende omsorg i hjemmet, ha atferdsutfordringer eller rusproblematikk (Bufdir, u.å.-a). Faglig sett kan en derfor argumentere for at arbeidet med ungdommene i stor grad handler om *personen i situasjonen*. Personen i situasjonen er et historisk faguttrykk som viser til at sosialt arbeid bygger på en forståelse av både personen som trenger hjelp, og situasjonen hen er i (Levin, 2004, s. 65). I tråd med tematikken for oppgaven kan en argumentere for at familie og nettverk er en viktig del av situasjonen til ungdommene. Dette med tanke på at de kan

besitte viktige ressurser for positiv utvikling, noe som er en viktig del av endringsarbeidet i barnevernsinstitusjoner (Bufdir, 2023, s. 19). Dette argumentet styrkes av den globale definisjonen til sosialt arbeid, som belyser at sosialt arbeid blant annet handler om å fremme sosial endring og utvikling (Fellesorganisasjonen, 2017).

1.6 Oppgavens struktur

Masteroppgaven består av totalt seks kapitler. I neste kapittel belyser jeg tidligere forskning og de utvalgte teoretiske perspektivene som blir benyttet i diskusjonen rundt funnene. De teoretiske perspektivene jeg redegjør for er kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid, standardisert forløp og konfigurasjonsperspektivet. Kapittel tre omhandler den metodiske fremgangsmåten til studien. Her presenteres studiens vitenskapelig utgangspunkt, min forforståelse av tematikken, metodiske og analytiske valg med begrunnelser og etiske overveielser som er tatt underveis i studien. I kapittel fire redegjør jeg for funn i analysen, selve datamaterialet fra de kvalitative intervjuene, og diskuterer funn opp mot hverandre. Funn blir presentert i to hovedtemaer som er analysert frem. I kapittel fem diskuteres resultatene i lys av tidligere forskning og det teoretiske utgangspunktet. Oppgavens siste kapittel inneholder avsluttende betraktninger og forslag til videre forskning.

2.0 Tidligere forskning og teoretiske perspektiver

I dette kapittelet blir det redegjort for tidligere forskning og relevant teori som blir benyttet til diskusjonen av studiens funn. I første delkapittel presenteres tidligere forskning som er relevant for studien, samt søkeprosessen rundt dette. Deretter presenteres de tre utvalgte teoretiske perspektivene: kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid, standardisert forløp og Widmers konfigurasjonsperspektiv. Valget med å benytte disse teoretiske perspektivene stammer fra den datadrevne analysen av studiens funn, hvor jeg reflekterte rundt tidligere kunnskap og dens nytteverdi i den teoretiske diskusjonen. Andre delkapittel handler om kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid, hvor ulike typer kunnskap som påstandskunnskap og praksiskunnskap blir belyst. I tredje delkapittel beskrives standardisert forløp, som er sentralt for Frelsesarmeens arbeid med familie og nettverk. Dette er samtidig avgrenset til forløpet for omsorgsinstitusjoner, ettersom Frelsesarmeen har utelukkende omsorgsplasseringer. Avslutningsvis belyses Widmers konfigurasjonsperspektiv. Delkapittelet starter

med en kontekstualisering av utviklingen til familielivet og behovet for et nytt perspektiv, før det så redegjøres for konfigurasjonsperspektivets viktigste aspekter. Inkludert er også Widmers forskning på familier med psykiske utfordringer, ettersom den viser likheter til foreldre-barn-dyader i barnevernsinstitusjoner, noe som kan løfte frem viktige poenger i diskusjonen av studiens funn.

2.1 Tidligere forskning

Det har vært noe utfordrende å finne tidligere forskning på studiens tema: familie- og nettverksarbeid i barnevernsinstitusjoner. I søket har jeg benyttet tjenestene Oria og Google Scholar, og søkeord som *familie, familiearbeid, nettverk, nettverksarbeid, barnevern, ungdom, og Frelsesarmeen* i ulike kombinasjoner. I tillegg har jeg skrevet søkeordene på engelsk for å nå ut til internasjonal forskning. De ulike kombinasjonene av søkeord ga mange treff i både Oria og Google Scholar. Jeg leste derfor gjennom innholdsfortegnelsene og sammendragene for å vurdere relevansen til forskningen. I prosessen utforsket jeg om det eksisterte forskning som belyser hvordan barnevernsinstitusjoner arbeider med familie og nettverk, hvordan foreldre og nettverk opplever arbeidet til barnevernssystemet, og hvordan miljøpersonalet erfarer arbeidet med familie og nettverk. I søkeprosessen ble det imidlertid belyst at det eksisterer mye forskning om familie, nettverk og barnevernsinstitusjoner, men lite i tilknytning til hverandre. Søkekombinasjonene ga samtidig noen relevante bidrag som tar for seg temaet i større eller mindre grad.

Et funn i søkeprosessen er studiet til Juliet Navarsete (2022), som utforsket ansatte i kommunalt barnevern og statlige barnevernsinstitusjoner sine opplevelser og erfaringer knyttet til foreldresamarbeidet til ungdommer plassert i frivillige hjelpetiltak i statlige omsorgsinstitusjoner. Ifølge Navarsete har de ansatte ulike erfaringer med foreldresamarbeid, men felles er imidlertid opplevelsen av at det er viktig å starte samarbeidet tidlig. Videre fokuserer de ansatte på tillit, respekt, god kommunikasjon og viktigheten av å ha en bevisst holdning til makten rollen deres besitter. Avslutningsvis vektlegger de ansatte tidlig innsats og god planlegging når ungdommene skal flytte ut av institusjonen. Her setter de ansatte søkelys på at det er viktig å inkludere ungdommene og foreldrene i prosessen slik at ulike ønsker og behov blir ivaretatt (Navarsete, 2022).

Videre har Tor Slettebø (2009) utarbeidet en rapport som omhandler oppfølging av foreldre med barn eller ungdommer plassert utenfor hjemmet av barneverntjenesten. I rapporten belyses det at enkelte foreldre opplever plasseringen som en lettelse, mens for andre kan det være en traumatisk hendelse, felles er likevel følelsen av ambivalens. Ifølge Slettebø er det flere foreldre som savner barnet i hverdagen, og sliter med følelsen av skyld og skam over at de ikke lykkes som foreldre. Enkelte opplever i tillegg at familie, nettverk og nærmiljøet dømmer dem, og derav blir noen isolert og har vansker med å finne meningen med livet etter at ungdommen har flyttet ut av hjemmet. Videre beskrives barneverntjenesten som lite tilgjengelig, og mange foreldre føler seg avvist ettersom fagfolket retter sin oppmerksomhet mot barnet. Rapporten viser samtidig at oppfølgingsarbeidet er varierende i tråd med foreldrenes behov og ønsker, samt formålet med plasseringen. I likhet med Navarsete blir medvirkning i foreldresamarbeidet belyst som viktig i rapporten, men Slettebø beskriver dette også som en utfordring ettersom foreldrene av ulike grunner avviser og ikke ønsker kontakt med barnevernet. Slettebø presenterer derfor viktigheten av at ansatte må kunne håndtere konflikter, siden mange foreldre ikke ønsker hjelp. I konfliktsaker har bruk av familieråd vist seg å være en nyttig metode for å bedre samarbeidet. Samtidig belyses familieråd som både en god måte å mobilisere nettverket til ungdommen, og gi foreldrene sosial støtte i ulike situasjoner (Slettebø, 2009, s. 7-8).

Et annet relevant funn er en artikkel av Bente H. Kojan et al. (2014), som utforsker hvordan teknologien har fått en sentral rolle i hverdagen til individer i barnevernet, altså barn, foreldre og ansatte i barnevernet. Artikkelen peker blant annet på hvordan bruken av interaktive medier kan knyttes til selvrepresentasjon, identitetsutvikling og individets deltagelse i private og offentlige sfærer. Kojan et al. (2014, s. 68) setter blant annet søkelys på at selvpresentasjonen er utfordret av internett, gjennom hvordan en profilerer seg og benytter seg av de ulike plattformene. I tråd med dette blir det belyst hvordan presentasjonen kan bidra til utvikling av symbolsk kapital og symbolske byrder. Videre beskriver Kojan et al. at barnevernsarbeidere erfarer at sosiale problemer kommer til uttrykk på en mer introvert måte etter utviklingen av teknologien. Med dette mener de at tidligere så kunne ansatte i barnevernet oppsøke offentlige steder, som kjøpesentre, hvor de kunne observere og få en viss oversikt over ungdommene som enten var i ferd med å utvikle, eller som erfarte sosiale problemer. De unges problematikk var med andre ord mer eksplisitte og

ekstroverte før. I dag kan en anta at noen av disse problembelastede miljøene er flyttet til sosiale nettsamfunn, hvor unge eksempelvis kan oppleve mobbing, emosjonell utnyttelse og overgrep. Ifølge Kojan et al. kan dette medføre at det tar lengre tid før voksne og barnevernet får kjennskap til problemene, noe som kan føre til at problemene vokser seg større enn om de kom til uttrykk i den fysiske virkeligheten (2014, s. 68-69).

Søkeprosessen setter også søkelys på en artikkel av Sara Pérez-Hernando og Nuria Fuentes-Peláez (2020), som belyser hvordan både formelt og uformelt nettverk kan hjelpe biologiske familier, tilknyttet barnevernet, med å oppnå en gjenforening av familien. De beskriver at nettverket representerer en viktig motstandsfaktor for familier i situasjoner med sosiale utfordringer. Dette med tanke på at de kan bidra med å håndtere stressende situasjoner, gi støtte, forbedre trivsel og helse, samt redusere isolasjon, stress, depresjon, emosjonell utmattelse og traumatiske hendelser. I tillegg kan nettverket også belyse et annet perspektiv på barnevernets avgjørelser, noe som eksempelvis kan skape mindre konflikt mellom foreldre og miljøpersonalet (Pérez-Hernando & Fuentes-Peláez, 2020, s. 1-2). Videre belyser Pérez-Hernando og Fuentes-Peláez at deltagelse i gruppeintervensjonsprogrammer kan lindre foreldres skyldfølelse og selvbebreidelse knyttet til situasjonen som forårsaket inntreden i barnevernssystemet. Denne formen for støttegruppe ga foreldrene en følelse av å ha noe til felles med andre, og flere opplevde det som hjelpsomt ettersom der var andre foreldre som hadde vært i lignende situasjoner hvor de var blitt atskilt fra barnet. De følte seg med andre ord lyttet til og ikke dømt, noe som gjorde de mer åpne for å snakke om historiene sine og arbeide med utfordringene sine. Foreldrene opplevde også at å kunne gi støtte tilbake i slike støttegrupper bidro med å opprettholde sunn fungering etter gjenforeningen med barnet (Pérez-Hernando & Fuentes-Peláez, 2020, s. 12-14).

Avslutningsvis var et funn en avhandling av Veronika Paulsen (2017), som på sin side beskriver hvordan ungdommer, som har vært under omsorg eller mottatt hjelpetiltak fra barnevernet, erfarer overgangen til voksenlivet. Ifølge Paulsen opplever flere av ungdommene som har deltatt i avhandlingen at det er en brå overgang til voksenlivet, hvor de i stor grad blir overlatt til seg selv. Ifølge Paulsen handler dette om at ungdommene har begrenset tilgang til ressurser i nettverket sitt, men at også de støttende relasjonene i barnevernssystemet avsluttes på et sårbart tidspunkt i livet. I tråd med dette belyser Paulsen

at denne gruppen ofte har behov for mer oppfølgingen i overgangen til voksenlivet enn vanlige ungdommer ettersom de ofte har risikofaktorer, likevel ser det ut til at de får mindre oppfølging ettersom de har et begrenset nettverk. Medvirkning, støtte og sosiale relasjoner blir derav belyst som viktig faktorer for en vellykket overgang til voksenlivet. Uten dette er det fare for at ungdommene vil streve i voksenlivet (Paulsen, 2017).

2.2 Kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid

Kunnskap har fått en sentral plass i dagens samfunn, og en ser derfor ofte til kunnskap når en skal løse ulike utfordringer og problemer (Kleppe, 2016, s. 125). Sosialt arbeid er i tråd med dette et kvalifisert arbeid som i stor grad er drevet av kunnskap, og en kan derav argumentere for at sosialt arbeid har et kunnskapsgrunnlag. Det er samtidig uklart hva dette kunnskapsgrunnlaget består av, noe som kan ses i lys av at sosialt arbeid ofte henter kunnskap fra ulike fagfelt (Jenssen, 2021, s. 21). Flere forfattere har i tråd med dette prøvd å bringe orden i kunnskapsgrunnlaget ved å skille mellom ulike kunnskapsformer. Jeg har i denne studien valgt å ta utgangspunkt i Kjell S. Johannessen som deler kunnskapen inn i påstandskunnskap og praksiskunnskap, hvor praksiskunnskapen videre deles inn i ferdighetskunnskap og fortrolighetskunnskap (Kleppe, 2016, s. 126; K. S. Johannessen, 1999, s. 15-20).

Påstandskunnskap er det en ofte omtaler som teoretisk og eksplisitt kunnskap, siden det er den formen for kunnskap som i størst grad kan settes ord på og formidles gjennom språk (Kleppe, 2016, s. 127; Levin, 2004, s. 46). Den blir forstått som tidløs, upersonlig og objektiv ettersom den ikke er knyttet til den spesifikke situasjonen den oppstår i (Kleppe, 2016, s. 127). Påstandskunnskapen er med andre ord nøytral, generell og opptrer likt over tid. K. S. Johannessen beskriver den derfor som det offisielle synet på kunnskap (Levin, 2004, s. 46). Kleppe tilbakeviser samtidig påstandskunnskapens ideal om å være objektiv, tidløs og universell gjennom historiske tilbakeblikk. Dette med tanke på at historien har satt søkelys på at det vi regner som kunnskap endrer seg over tid (Kleppe, 2016, s. 127). En må derfor også se til praksiskunnskapen, den andre kunnskapsformen i K. S. Johannessens oppdeling.

Praksiskunnskap er på den andre siden kunnskap en ikke kan lese seg frem til. Den oppstår gjennom erfaringer, og er derfor subjektiv og kroppslig. Praksiskunnskapen viser seg i form

av *ferdigheter*, hvor en blant annet anvender påstandskunnskap som formuleres gjennom språk og begreper; og delvis som en *fortrolighet* med de fenomenene som påstandskunnskapen sier noe om. Derfor deles praksiskunnskapen videre inn i ferdighetskunnskap og fortrolighetskunnskap (Kleppe, 2016, s. 128). *Ferdighetskunnskapen* kan bare opparbeides gjennom egen erfaring i den sosiale virkeligheten. Den retter seg mot situasjoner en ikke kan forutsi og har dermed en stor grad av foranderlighet. Ferdighetskunnskapen handler derfor om hvordan en utøver bestemte ting på bestemte måter. *Fortrolighetskunnskap* tilegnes på sin side gjennom forståelse av andre, altså empati. Den kan bare tilegnes gjennom egne erfaringer i den konkrete virkeligheten hvor de aktuelle fenomenene opptrer. Den retter seg særlig mot uforutsatte situasjoner og utfordrer ens evne til å finne gode løsninger. I denne kunnskapen trer ens egen oppfatning av påstandskunnskapen frem, noe som medfører at mennesker med samme påstandskunnskap kan utføre handlinger på ulike måter (Levin, 2004, s. 47).

I sosialt arbeid er det samtidig en stor spredning i kunnskapen og en kan derfor stille seg undrende til hvordan sosialarbeidere benytter seg av kunnskap når de skal handle sosialfaglig. Harald Grimens svar er begrepet *praktisk syntese*, hvor sosialarbeidernes avgjørelser og handlinger samordner ulike kunnskapstyper og kunnskapsformer i praksis. Ifølge Grimen må en se sammenhenger og skape synteser av ulike teorier og forståelser i arbeidet med de sosiale problemene, og derav benytte ulike bruddstykker av kunnskapstyper og kunnskapsformer (Grimen, 2008, s. 74; Jenssen, 2021, s. 35-37). Med tanke på dette oppfatter en ofte kunnskap som en kunnskapsform, nemlig påstandskunnskap, siden det er en eksplisitt kunnskap. I tråd med dette setter Michael Polanyi søkelys på at begrepet kunnskap blir for statisk og introduserte derfor begrepet «*tacit knowledge*», som betyr taus eller implisitt viten (Levin, 2004, s. 47-48). Her skiller han mellom kunnskap som kan artikuleres og den kunnskapen som ikke kan settes ord på, altså taus kunnskap. Dette er kunnskap en ikke husker ved hjelp av verbalt eller symbolsk språk (Kleppe, 2016, s. 129; Polanyi, 2000, s. 16-21). Kleppe (2016, s. 129) beskriver dette samtidig som en form for ferdighetskunnskap, ettersom det er en subjektiv kunnskap som sitter i kroppen, og som læres og utvikles gjennom refleksjon i yrkesutøvelsen.

2.3 Standardisert forløp

Standardisert forløp er utviklet av Bufdir og har som mål å bidra til at ungdommer og familier møter en felles standard for oppholdet i institusjoner, uavhengig av hvilken kommune de tilhører (Bufdir, 2023, s. 6). Ungdommer har samtidig ulike forutsetninger, og en sentral modell i standardisert forløp er derfor «barnets behov i sentrum». Denne modellen oppsummerer hvilke behov som må dekkes for at barn og ungdommer skal oppnå en god utvikling gjennom tre hovedaspekter: barnets utvikling, foreldrenes omsorg, samt familie og miljø. Hvis dette ikke blir fulgt opp av miljøpersonalet i barnevernsinstitusjonene, kan det føre til risiko for utviklingen til ungdommene (Bufdir, 2023, s. 11). Målsettingen med standardisert forløp er derfor å gi ungdommene som er bosatt i institusjoner god omsorg og skape positiv personlig utvikling, og ifølge Bufdir er det da en forutsetning at ungdommene og familiene opplever trygghet og forutsigbarhet. Derfor er det viktig at de får god informasjon som skaper forståelse og oversikt over situasjonen de er i, og at de har mulighet til å medvirke i avgjørelser som blir tatt gjennom plasseringsperioden (Bufdir, 2023, s. 17).

Forløpet for omsorgsinstitusjoner er videre delt inn i fire faser som gir anbefalinger for arbeidet med ungdommene: før inntak, inntaksfasen, utviklings- og endringsfasen og overgangsfasen. Gjennomgående i alle fasene er medvirkning, progresjonsmåling, at ungdommene får mulighet til å delta på møter som omhandler dem selv og at de får mulighet til å lese hva institusjonen dokumenterer om dem. Foreldrene inkluderes på sin side i ukentlige oppdateringer om ungdommenes utvikling, og oppfordres til å delta i møter så langt det er mulig og vurdert som formålstjenlig for ungdommene (Bufdir, 2023, s. 17-18).

Første fase av forløpet er perioden *før inntaket*. I denne fasen dokumenteres og avklares det hvilket behov det er for tiltak som gir ungdommene forsvarlig omsorg, noe som utarbeides på bakgrunn av informasjon fra kommunen om ungdommenes og familienes behov og fungering. Når ungdommene flytter inn i institusjonen går forløpet over i *inntaksfasen*, som varer i åtte uker (Bufdir, 2023, s. 18-19). En sentral oppgave i denne fasen er inntaksintervju, hvor målet er å bli kjent med ungdommene og kartlegge deres behov, ressurser og mål. Dette slik at institusjonen tidlig kan avklare hvilke behov og styrker ungdommene og familiene innehar, og dermed igangsette tilrettelagte tilbud (Bufdir, 2023, s. 26). I inntaksfasen er det videre viktig å involvere og etablere et samarbeid med familiene, starte med

erfaringsinnhenting, og vurdere hvorvidt familieråd er hensiktsmessig (Bufdir, 2023, s. 18-19). Ifølge Bufdir kan familieråd bidra til at ungdommene opprettholder kontakt med familie og nettverk. Det kan også identifisere og mobilisere gode ressurser, og dermed sikre en god tilbakeføring etter plassering (Bufdir, 2023, s. 14).

Utviklings- og endringsfasen er den tredje fasen, hvor ungdommene og familiene får hjelp til å utvikle og endre det som tidligere har vært utfordrende. Her er det ifølge Bufdir (2023, s. 19-20) viktig å arbeide aktivt med familiene og andre som kan ha betydning for ungdommene under institusjonsoppholdet slik at ungdommene lykkes i overgangsfasen. Bufdir belyser videre at familiene bør involveres gjennom opplæring, informasjon og inkludering. En sentral oppgave i utviklings- og endringsfasen er derfor erfaringsinnhenting fra familiene hver tredje måned. Dette verktøyet skal benyttes for å innhente informasjon om ungdommene, utarbeide mål og tiltak og tilrettelegge for samarbeid om medvirkning (Bufdir, 2023, s. 27). Videre består fasen av ukentlige utviklingssamtaler med ungdommene, månedlig erfaringsinnhenting fra ungdommene, skoleoppfølging og utarbeiding av ulike rapporter (Bufdir, 2023, s. 19-20).

Siste fase er *overgangsfasen* som defineres som de to siste månedene av ungdommens institusjonsopphold. Ifølge Bufdir (2023, s. 21) bør en holde et overgangsmøte i starten av fasen, hvor det utarbeides en endelig plan for overgangen og tiltak etter utflytting, slik at ungdommene blir sikret en god overgang. Videre skal institusjonen arbeide med å generalisere positive effekter av oppholdet, slik at det blir forhindret at ungdommene blir plassert i en ny institusjon og at det skapes mulighet for et godt liv. Fokusområder bør derav, ifølge Bufdir, være tilrettelegging av bedre helse, øke prososial atferd, forbedre utdanningsnivå og styrke familienes evne til å støtte ungdommene. Samtidig anbefales det å sikre at ungdommene og familiene får god støtte fra lokalt hjelpeapparat før utflytting, ettersom mange av ungdommene opplever at overgangsfasen og perioden etter institusjonsoppholdet er utfordrende. Videre er det i denne fasen sentralt at det blir avklart behov for individuell plan og familieråd, og at institusjonen hjelper med å etablere et dagtilbud, helsetilbud og bosted ved utflytting (Bufdir, 2023, s. 20-21).

En viktig del av forløpet i omsorgsinstitusjoner er altså kartlegging og måling av ungdommenes utvikling. Når institusjonen eksempelvis kartlegger nettverk, innhenter de informasjon både med ungdommene og familiene. Dette med tanke på at det skal gi relevant informasjon om ungdommenes situasjon og sosiale kontekst, og videre brukes i utarbeidelse av mål- og tiltaksarbeid. Kartleggingen må samtidig være basert på anerkjente verktøy, som genogram, nettverkskart og livslinje. *Genogram* er en skjematisk oversikt over biologisk og inngiftet familie over flere generasjoner. *Nettverkskart* er på sin side en skjematisk oversikt over ungdommenes nettverk i dag, deriblant familie, venner, kollegaer, osv. *Livslinje* er en hendelsesoversikt over erfaringer fra fødsel og frem til i dag (Bufdir, 2023, s. 26-27).

Avslutningsvis har Bufdir (2023, s. 21-23) utarbeidet en beskrivelse av ulike roller som bør delegeres til ansatte. Et utvalg av rollene er helse-, skole-, kartleggings- og familieansvarlig. Familieansvarlig har eksempelvis ansvar for at ungdommenes familier får informasjon om institusjonsoppholdet, samvær og hvordan samhandlingen skal forekomme. Videre skal familieansvarlig sikre at foreldrene blir involvert på en hensiktsmessig måte i utviklings- og endringsarbeidet, noe som innebærer å skape en oversikt over ungdommenes familiehistorikk og familiemedlemmer, og tilrettelegge for medvirkning. I tillegg har familieansvarlig ansvar for at genogram, nettverkskart og livslinje blir gjennomført, samt sikre at eventuell bruk av familieråd er avklart. Familieansvarlig har derav ansvar for å kvalitetssikre familieinvolveringen (Bufdir, 2023, s. 30). Familieansvarlig har med andre ord en viktig rolle i arbeidet med ungdommene og familiene deres, noe en kan se i tråd med barnevernsloven hvor det er uttrykt at en skal etterstrebe samarbeid og involvering av ungdommenes familie og nettverk (Barnevernsloven, 2021, § 1-9). I tråd med at Bufetat ønsker at de ulike rollene, helse-, skole-, kartleggings- og familieansvarlig, skal delta på møter har Frelsesarmeen valgt å samle de i stillingen ledende miljøterapeut. De ledende miljøterapeutene i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner har dermed et overordnet ansvar for ulike områder i arbeidet med ungdommene.

2.4 Widmers konfigurasjonsperspektiv

Familielivet har vært under en stor utvikling i Norge. Talcott Parsons utviklet på 1950-tallet et av de første perspektivene som ga grunnlag for vår forståelse av familien, nemlig det

funksjonalistiske perspektivet. Dette perspektivet delte familien inn i roller basert på kjønns biologiske kompatibilitet, hvor menn forsørget familien gjennom arbeid og kvinner var husmor og omsorgsperson for barn. I tråd med dette ble familien identifisert som en avgrenset enhet av nære mennesker, bestående av mor-far og foreldre-barn relasjoner. Slekt og venner ble med andre ord ansett som utenfor familieenheten og fikk først en følelsesmessig betydning når ett eller flere familiemedlemmer var utilgjengelige (Gabb, 2008, s. 13-14; Parsons & Bales, 1956, s. 10-15). Under den gradvise utviklingen av velferdsstaten, hvor ulike trygdemekanismer og materiell bistand til svakere grupper ble innført, ble individet mindre avhengig av familien som institusjon (Beck & Beck-Gernsheim, 2002, s. 89-90). Familielivet ble dermed et valgfritt forhold, noe som førte til en økning av skilsmisser, samliv utenfor ekteskap og skiftende kjønnsroller (Widmer, 2010, s. 1). Dette tydeliggjorde familielivets endring, og satt søkelys på individuell selvrealisering (Widmer, 2010, s. 61). I tråd med dette ble det tydelig at det var behov for et nytt teoretisk perspektiv på familien. Eric D. Widmers (2010, s. 4) svar er konfigurasjonsperspektivet.

Konfigurasjonsperspektivet er en nettverksorientert tilnærming, som setter søkelys på komplekse mønstre av emosjonell, kognitiv og praktisk gjensidig avhengighet blant et stort antall medlemmer (Widmer, 2010, s. 4). Perspektivet er individuelt strukturert og vektlegger en toveis kausalitet, hvor individer og *dyader* (et system med to individer som har en gjensidig relasjon) former familiekonfigurasjonene de tilhører og er formet av. Familiekonfigurasjonene kan være av alle størrelser, og går derav utover kjernefamilien. De kan eksempelvis inkludere slektninger, venner, naboer, omsorgspersonell, osv. Fellesnevneren er at de består av individer med meningsfulle bånd som knytter de sammen. For eksempel gjennom interesser eller bekymringer, også omtalt som *fokuspunkt*. Widmer bemerker samtidig at fokuspunktene ikke trenger å være positive eller stamme fra autonome valg (Widmer, 2010, s. 6-17).

Videre er familiens tidsmessige og romlige natur sentralt i perspektivet. Dette med tanke på at endringer i familieforhold og individuelle livsløp kan ha innvirkning på individers familiekonfigurasjoner (Widmer, 2010, s. 7). De fleste individer begynner gjerne livet med sine to biologiske foreldre. Så kan flere eksempelvis oppleve at foreldrene skilles i ungdomsårene. Dette utgjør en første faktor av variasjon. Senere overganger, som utflytting, kan medføre at

konfigurasjonen går alternative veier (Widmer, 2010, s. 135-136). Med andre ord utvikler familiekonfigurasjonene seg gjennom livet og tilpasser seg ulike livshendelser. Individuer trenger derfor ikke å være i de samme familiekonfigurasjonene gjennom livet. Dette skaper, ifølge Widmer, en følelse av at «alt er mulig» og kan være annerledes i familielivet. Han belyser samtidig at konfigurasjonene ikke er et fritt valg, ettersom det er resultater av en serie hendelser og overganger som har skjedd i familiemedlemmenes livsløp (Widmer, 2010, s. 29-32).

Gjensidig avhengighet er et grunnleggende begrep i konfigurasjonsperspektivet. Widmer belyser at individer er gjensidig avhengig av andre, ettersom hvert enkelt individ i konfigurasjoner oppfyller noen andres behov. Disse behovene kan eksempelvis være sosial anerkjennelse, emosjonell nærhet eller økonomisk trygghet. Gjensidig avhengigheter er derfor ikke dyadiske av natur, men snarere organisert (Widmer, 2010, s. 6-8). Den gjensidige avhengigheten kan samtidig endre seg i utviklingen av familiekonfigurasjonen, og skape et behov for omfordeling av ressurser, noe som videre kan skape konflikter innad familien (Widmer, 2010, s. 111). For eksempel kan fødsel av et nytt barn skape en konflikt i foreldre-barn-dyaden, da det involverer en omfordeling av blant annet tid mellom barna. Widmer (2010, s. 74) belyser i tråd med dette at å motta eller gi støtte har dype betydninger for individers identitet, ettersom det skaper en forståelse av ens rolle i familien.

Ifølge Widmer (2010, s. 10) utvikler individer familiekonflikter fordi de er avhengig av hverandre for ulike ressurser som ikke finnes i andre relasjoner, eksempelvis emosjonell støtte. Konflikt er derfor forankret i familieforhold, ettersom de forbinder medlemmene og får dem til å samhandle mer intenst. En kan derfor argumentere for at konflikt og støtte ikke er motsatte prosesser i familier, men snarere to ansikter av samme sak, da de ofte utvikler seg på grunn av gjensidige avhengigheter (Widmer, 2010, s. 61-62). Widmer belyser videre at når familiemedlemmene ikke velger å utvikle konflikter, er det fordi de ønsker at forholdet skal ta slutt. Hvis en imidlertid har en konflikt med eksempelvis en forelder er det fordi de gjensidige avhengighetene som knytter individene sammen er verdsatt, og at noe må endres for at den gjensidige avhengigheten skal forbli aktiv (Widmer, 2010, s. 62). Derfor oppstår det gjerne oftere konflikter blant familiemedlemmer som er svært nære, enn de som bare er bekjente (Widmer, 2010, s. 65). Widmer understreker med dette viktigheten av

å forstå konflikter, som konsekvens av solidaritet og forpliktelser, i familier. En utvikler nemlig bare konflikter med mennesker som betyr noe (Widmer, 2010, s. 74).

Avslutningsvis har Widmer (2010, s. 122-123) forsket på familiekonfigurasjoner av individer med psykiske utfordringer. I forskningen fant han at disse konfigurasjonene var mer ustabile enn andre, da individene ofte hadde dårligere kapasitet til å beholde venner over lengre tid, noe som ofte medførte hyppigere endringer i konfigurasjonene. Widmer setter samtidig søkelys på at en annen forklaring til ustabiliteten kan være at fagpersoner tar beslutninger for individene, noe som kan føre til endringer i fokuspunktene deres. Videre belyser Widmer (2010, s. 99) at individer med psykiske utfordringer sjeldent spiller en sentral rolle som støtteleverandør for andre familiemedlemmer. Dette kan gjøre de mindre sentral som støttespiller i familiekonfigurasjonen, noe som kan bidra med at familiene gir tilgang på færre ressurser. Widmer (2010, s. 104) belyser samtidig at selv om individer med psykiske utfordringer i gjennomsnitt har færre familiemedlemmer og dårligere sosial kapital, betyr ikke dette at de alle deler en lignende type familiekonfigurasjon. Tvert imot forventer Widmer at variabilitet også preger dem. Flere utvikler for eksempel konfigurasjoner med venner, eller utvikler familielignende gjensidige avhengigheter med fagpersoner i omsorgssystemet. Flere individer med psykiske utfordringer har derfor relasjonsressurser som ligner på andre individers ressurser (Widmer, 2010, s. 97).

Widmer (2010, s. 100) belyser også at psykiske utfordringer innad i familien ofte øker nivået av stress og reduserer kvaliteten på familieliv og velvære, noe som kan medføre at omsorgsleverandører blir fysisk og følelsesmessig overveldet av det konstante kravet om hjelp. Dette gjelder spesielt foreldre, som ofte beskriver seg som utslitte, desperate og håpløse. For mange er det vanskelig å forstå opprinnelsen av problemene, noe som ifølge Widmer kan føre til følelser av misnøye, inkompetanse i foreldrerollen og lav selvtillit. Dette kan videre føre til at foreldrene trekker seg tilbake fra andre familieforhold, noe som kan påvirke deres sosiale kapital. Psykiske utfordringer kan med andre ord organisere familiekonfigurasjonen.

3.0 Metodisk tilnærming

I denne studien har jeg valgt å benytte kvalitativ metode ettersom det tar sikte på å fange opp informantenes meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2017, s. 52). I tråd med dette var fremgangsmåten for dataproduksjonen semistrukturerte intervjuer, hvor syv miljøpersonell i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner deltok. Studien har videre en sosialkonstruktivistisk vitenskapsposisjon. Dette med tanke på at den setter søkelys på forståelsesrammen som skapende kraft, noe en kan se i tråd med mitt ønske om å utforske informantenes tanker, opplevelser og vurderinger av arbeidet med familie og nettverk (Solvang, 2020, s. 248).

I det følgende begrunnes valg av metode og studiens vitenskapelige plassering. Videre settes det søkelys på rekrutteringsprosessen, hvordan intervjuguiden ble utformet, testing av intervjuguiden og hvordan datainnsamlingen foregikk. Avslutningsvis presenteres tematisk analyse som analysemetode for datamaterialet, samt studiens forskningsetikk og troverdighet.

3.1 Kvalitativ metode

Metodevalg handler i utgangspunktet om hvorvidt kvantitativ eller kvalitativ tilnærming egner seg best til å besvare den utvalgte problemstillingen. Den kvantitative metoden gir data i form av målbare enheter, noe som gir en mulighet til å foreta regneoperasjoner (Dalland, 2017, s. 51-52). Den kvalitative metoden søker på den andre siden etter meninger og opplevelser uttrykt gjennom et meningsbærende språk. Ettersom språk er et svært nyansert uttrykk, egner det seg til å fange opp variasjoner og nyanser i informantenes fortellinger (Jacobsen, 2017, s. 56). En kan derav si at presisjonen i beskrivelsen til informanten og stringensen i meningsfortolkningen i kvalitative intervjuer motsvarer eksaktheten i kvantitative målinger (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 47). Metoden har med andre ord stor betydning for hvilket datamateriale en får, noe som videre har konsekvenser for analysen ettersom ulikt datamateriale gir ulikt grunnlag for hva en kan utforske (Dalland, 2017, s. 52).

Ifølge Eva Magnusson og Jeanne Marecek er kvalitativt intervju en effektiv måte å samle inn datamateriale som taler til forskerens interesser og mål. Dette med tanke på at forskeren i intervjuet ber informanten om å forklare seg selv og sin verdensforståelse på en slik måte at en utenforstående kan forstå hva informanten forteller. Intervju kan derav skape fyldige og innholdsrike fortellinger om hvordan informanten ser verden, hvilken mening de utgjør av den, og hvilke konsekvenser den bringer til deres liv (Magnusson & Marecek, 2015, s. 6-7). Med tanke på dette har jeg i denne studien valgt å benytte meg av semistrukturerte intervjuer, ettersom jeg ønsker å undersøke hvordan miljøpersonalet i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner arbeider med familie og nettverk, samt deres tanker, opplevelser og vurderinger av dette arbeidet.

3.2 Vitenskapelig plassering

Denne studien plasserer seg innenfor et sosialkonstruktivistisk perspektiv. Sosialkonstruktivismen tilhører den idealistiske posisjonen og vil ifølge Dag Jenssen (2021, s. 224) si at forestillinger en tar for gitt som «sanne» eller «riktige», egentlig er sosialt skapte, og trenger derfor ikke å bli beholdt slik de er. Sosialkonstruktivismen søker derfor å avdekke hvilke sosiale prosesser som ligger bak konstruksjonen og bidrar til at fenomen forstås på en bestemt måte. Hensikten er med andre ord å finne forståelsesrammer rundt fenomener (Solvang, 2020, s. 248-249). Ifølge Per K. Solvang kan imidlertid forestillingene en skaper om fenomener bli så sterke at en mister konstruksjonen av syne, og derfor bli behandlet som en tatt for gitt virkelighet. En konsekvens av slike forestillinger er at mennesket undertrykkes av sosiale normer og en forventning om normalitet som er langt ifra nødvendig. Sosialkonstruktivismen har samtidig en frigjørende kraft hvor mennesket kan rekonstruere virkeligheten siden en ikke er fastlåst i historie og tradisjoner (Solvang, 2020, s. 248-249).

Sosialkonstruktivismens frigjørende kraft kan illustreres med endringen rundt vår forståelse av familien. Som belyst i teorikapittelet har Parsons funksjonalistiske perspektiv vært sentral i vår forståelse av familien. Perspektivet ble i 1950- til 1970-årene ansett som norm og «riktig» i Norge, og derav behandlet som en tatt for gitt virkelighet i samfunnet (Nyheim Solbrække & Aarseth, 2006, s. 65-67). I tråd med sosialkonstruktivismens frigjørende kraft kan en imidlertid argumentere for at denne forståelsen av familien var sosialt skapt. Dette i

lys av at begrepet familie har blitt rekonstruert til en mer nettverksorientert tilnærming, hvor familielivet er blitt et valgfritt forhold i dagens samfunn (Widmer, 2010, s. 1).

Ifølge Solvang (2020, s. 248-249) undersøker sosialkonstruktivister hva som bidrar til å opprettholde konstruksjonen eller fenomenene ved å se på aktører og sosiale institusjoner. Ved å ta utgangspunkt i sosialkonstruktivismen har jeg i denne studien ønsket å finne ut av hvordan miljøpersonalet i Frelsesarmeen forstår det som fremtrer som fenomen i min studie: familie- og nettverksarbeid. I lys av dette perspektivet har jeg hatt med meg tanken om at miljøpersonalets forståelse av familie- og nettverksarbeid er en del av dem og derfor får betydning for hvordan de praktiserer dette arbeidet.

3.3 Min forforståelse

Ifølge Olav Dalland (2017, s. 61) starter en ikke med «blanke ark» når en går løs på en studie. En har gjerne en forhistorie, kunnskap og holdning rundt tematikken, som har innvirkning på hvordan en utfører undersøkelsen, tolker og bearbeider dataene. Samtidig er en ikke alltid bevisst på forståelsesrammene ettersom en har vokst opp med dem og tar de for gitt (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 109). Det er med andre ord viktig å være bevisst sin egen forforståelse.

Gjennom arbeidserfaringen min som miljøterapeut i en barnevernsinstitusjon består min forforståelse, som nevnt innledningsvis, av at familie- og nettverksarbeid ofte blir nedprioritert grunnet miljøpersonalets tidsklemme. Videre erfarte jeg også at familie- og nettverksarbeidet ofte ble forstått som det samme når miljøpersonalet snakket og rapporterte om arbeidet som ble utført med familiene og nettverket til ungdommene. Min opplevelse var at miljøpersonalet gjerne vektla familiearbeidet, og tidvis utelot nettverksarbeidet, i hverdagen. Dette kan forekomme av flere årsaker, deriblant at nettverk ofte blir definert ulikt av miljøpersonalet. Noen definerte for eksempel nettverk som alle relasjoner utenom den biologiske familien, altså fosterfamilier, venner, lærere, osv. Andre hadde imidlertid en mer nettverksorientert forståelse av familien og definerte derfor nettverk som kun vennerelasjoner. En annen årsak kan være at mange av ungdommene som flytter inn på barnevernsinstitusjon blir flyttet vekk fra negative nettverk. Flere av ungdommene har som konsekvens et lite nettverk rundt selve institusjonen, og nettverksarbeidet blir dermed ikke

like sentralt som arbeidet med familiene. Dette kan samtidig endres hvis ungdommene bor i institusjonen over en lengre tidsperiode og opparbeider seg et nytt nettverk. Dette var imidlertid ikke min erfaring. Før jeg begynte å arbeide med studien hadde jeg med andre ord en forforståelse om at familie- og nettverksarbeid i barnevernsinstitusjoner ofte blir nedprioritert ettersom miljøpersonalet er under et høyt arbeidspress, samt at familie- og nettverksarbeid ofte kan bli ansett som ett type arbeid.

3.4 Utvalg og rekruttering

Utvalget i denne studien består av syv miljøpersonell i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner. Ettersom barnevernsinstitusjonene til Frelsesarmeen er plassert rundt i Norge var målet å få en viss spredning i utvalget. Dette med tanke på min egen arbeidserfaring hvor avdelingene arbeidet ulikt med tematikken, samt et ønske om å avdekke mest mulig kunnskap om familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner. For å oppnå denne spredningen ble intervjuene på Østlandet gjennomført fysisk, mens de resterende ble av praktiske hensyn gjennomført over Zoom.

Fremgangsmåten i rekrutteringen baserte seg på et *strategisk valg*, noe som betyr at informantene har bestemte kunnskaper eller erfaringer (Dalland, 2017, s. 74). Kriteriene for å ta del i studien var at informantene hadde stillingstittel som miljøarbeider, miljøterapeut eller ledende miljøterapeut, samt at de arbeidet med ungdommer i alderen rundt 13-18 år. Dette strategiske valget var basert på et ønske og mål om å nå ut til miljøpersonalet som arbeider med ungdommene i hverdagen, og dermed ser hvordan familie- og nettverksarbeidet blir utøvd i praksis. Videre ble avgrensningen rundt alderen til ungdommene ansett som hensiktsmessig da det ifølge Fyrand er sentralt for utformingen av nettverk. Fyrand (2016, s. 59-60) belyser at nettverket til barn ofte blir styrt av foreldrene, mens ungdommer gjerne orienterer seg utover familiens grenser. Ettersom jeg ønsket å undersøke nyansene rundt familie- og nettverksarbeidet til Frelsesarmeen valgte jeg derfor å avgrense rekrutteringen til ungdomsavdelingene.

For å nå ut til informantene ba jeg min kontaktperson i Frelsesarmeen om å sende ut en felles mail med informasjon om studien til de potensielle informantene. Denne måten å rekruttere informanter på kan ses i lys av metoden Magnusson og Marecek (2015, s. 38)

omtaler som *reklame*. Mailen ble sendt flere ganger i rekrutteringsprosessen, men bare et fåtall meldte seg som informanter. Jeg startet derfor å ta direkte kontakt med noen av de som hadde meldt interesse til min kontaktperson, altså metoden *målrettede nominasjoner* (Magnusson & Marecek, 2015, s. 38). Dette ga resultater, men jeg hadde fortsatt behov for flere informanter og valgte derfor å benytte meg av *kjedehenvising*, også omtalt som «snøballmetoden» (Magnusson & Marecek, 2015, s. 38). Dette ble gjennomført ved at jeg spurte informantene etter intervjuet om de visste om relevant miljøpersonal som var interessert i å delta i studien. Denne metoden ga best resultater i rekrutteringsprosessen.

Utfordringer i rekrutteringsprosessen kan ses i lys av at miljøpersonalet i barnevernsinstitusjoner har en svært travel arbeidshverdag med blant annet omsorgen for ungdommene, praktiske oppgaver og utarbeiding av ulike rapporter. Under rekrutteringsprosessen valgte jeg derfor å åpne opp for annet miljøpersonal enn bare miljøarbeidere, miljøterapeuter og ledende miljøterapeuter, men da med en forutsetning for at de hadde erfaring som dette slik at de kunne reflektere rundt det i intervjuet. Utvalget består derfor av to miljøterapeuter, tre ledende miljøterapeuter, en avdelingsleder og en faglig leder (heretter omtalt som miljøpersonal). Fem informanter er kvinner og to er menn, noe som kan anses som representativt for feltet ettersom helse og sosialtjenester ofte er kvinne-dominerte (Bufdir, 2022). Videre er det varierende hvor lenge informantene har arbeidet i Frelsesarmeen, og spennet fra kortest arbeidserfaring til lengst er 1 til 17 år. Når det gjelder alderen til utvalget ble dette ikke etterspurt i intervjuene, men aldersspennet varierer fra 25 til 50 år. Et ønske for utvalget var å inkludere miljøarbeidere, men det var imidlertid ingen som meldte seg til studien. Dette kan være av ulike årsaker, for eksempel tidsklemmen, men gjennom refleksjonene til en miljøterapeut som deltok i studien kan en argumentere for at det stammer fra en usikkerhet rundt hvor mye nyttig kunnskap en kan bidra med. Dersom jeg hadde hatt mer tid i rekrutteringsprosessen ville jeg derfor forsøkt å nå ut til flere miljøarbeidere, eksempelvis gjennom metoden kjedehenvising. Dette har samtidig medført at informantene i studien har utdanning innen fagfeltet, noe som reflekterer praksisen etter den nye barnevernsloven trådte i kraft, hvor det er spesifisert at alle nyansatte i barnevernsinstitusjoner skal ha relevant bachelorutdanning (Barnevernsloven, 2021, § 10-16).

3.5 Intervjuguide og pilotintervju

Utarbeidingen av intervjuguiden var en viktig del av forberedelsene. I arbeidet med guiden valgte jeg å ha en samtale med en ledende miljøterapeut i Frelsesarmeen om familie- og nettverksarbeid. Dette for å få et innblikk i hvordan Frelsesarmeen arbeider med tematikken og om det var noe som utpekte seg. Denne samtalen ga meg nye innfallsvinkler til arbeidet Frelsesarmeen utfører og var derfor med på å utforme intervjuguiden til studien. Jeg har valgt å benytte meg av en *semistrukturert* intervjuguide, som inneholder forhåndsinnstilte temaer og spørsmål, hvor spørsmålene og svarene ikke trenger å komme i den rekkefølgen de er angitt i guiden (Magnusson & Marecek, 2015, s. 61). Dette for at intervjuet skulle få mest mulig preg av en samtale og ikke en utspørring. Samtidig ønsket jeg å følge informantens tankeflyt ettersom det kan belyse deres forståelsesramme. Jeg anså det derfor som viktig å stille åpne spørsmål og være en aktiv lytter i samtalene.

Intervjuguiden (vedlegg 1) starter med en innledning om studien, samt informasjon om min taushetsplikt, anonymisering av opplysninger, bruken av lydopptaker og informantens rett til å trekke seg fra studien. Før selve intervjuet starter, gir jeg også rom til spørsmål og henter inn det skriftlige informerte samtykket. Etter dette starter selve intervjuet med spørsmål rundt *bakgrunnsinformasjonen* til informanten. Dette for å bli litt bedre kjent, bygge en relasjon og skape en mild start på intervjuet, slik at informanten blir komfortabel i situasjonen, noe som samsvarer med hvordan Magnusson og Marecek (2015, s. 56) beskriver at en skal åpne et intervju. I hoveddelen av intervjuet foregår samtalen rundt ulike temaer innenfor tematikken familie- og nettverksarbeid, som *arbeidshverdagen*, *ungdommen* og *utfordringer*. Avslutningsvis gir jeg informanten rom til å tilføye tanker og stille eventuelle spørsmål.

For å teste intervjuguiden, ordlyden og rekkefølgen av intervju spørsmålene valgte jeg å gjennomføre et *pilotintervju* med en medstudent som har relevant arbeidserfaring fra en annen barnevernsinstitusjon (Magnusson & Marecek, 2015, s. 70). Under pilotintervjuet ble jeg oppmerksom på at jeg fulgte intervjuguiden kronologisk og hoppet litt fort over noen av svarene isteden for å undersøke dem. Før mitt første intervju gjorde jeg meg derfor mer kjent med intervjuguiden, slik at det var lettere å føre samtalen og være en aktiv lytter. Samtidig ble jeg oppmerksom på at jeg ønsket å delta mer enn ønskelig i samtalen, og måtte

derfor arbeide aktivt med dette i intervjuene slik at de forble «nøytrale» og ikke preget av mine meninger og erfaringer.

3.6 Datainnsamling og transkribering

Ettersom jeg ønsket en spredning i utvalget, har jeg av praktiske hensyn holdt fire intervjuer fysisk og tre over Zoom. I de fysiske intervjuene oppfordret jeg informantene til å velge intervjusted, slik hverdagen deres ble minst mulig forstyrret. I samsvar ønsket alle å gjennomføre intervjuene på egen arbeidsplass. Magnusson og Marecek (2015, s. 43) belyser at å intervju på arbeidsplassen til informantene kan være problematisk, da enkelte kan oppleve en usikkerhet og belastning av situasjonen. Dette var imidlertid ikke noe jeg opplevde som problematisk, ettersom informantene virket trygge og avslappet i intervjuene. En utfordring jeg observerte var samtidig at flere informanter informerte sine kollegaer om deres deltagelse i studien før de gikk inn til intervjuet, noe som kan ha bidratt til at de var mindre kritiske til egen arbeidsplass. Informantene virket imidlertid åpne i fortellingene om tematikken og jeg opplever derfor ikke at dette har hatt stor innvirkning på datamaterialet.

I rekrutteringsprosessen ble det aktuelle miljøpersonalet for studien informert om at jeg også ønsket å intervju miljøpersonalet som holder til i Trondheim og Stavanger, men da over Zoom. Informantene virket ikke å ha en utfordring med dette, noe en kan argumentere for at kan være en konsekvens av COVID-19 og tiden med hjemmekontor og digitale møter. I likhet med de fysiske intervjuene fikk også informantene over Zoom velge stedet hvor de ønsket å gjennomføre intervjuene siden det foregikk digitalt. En fellesnevner var likevel at de benyttet seg av kontoret på arbeidsplassen. Til forskjell fra de fysiske intervjuene opplevde jeg imidlertid at informantene hadde et større hastverk med å bli ferdig med intervjuet. Dette gjenspeiler seg også på lengden av intervjuene, da intervjuene over Zoom varer ca. 1 time, mens de som ble holdt fysisk varer ca. 1,5 time. En kan argumentere for at dette kan ses i sammenheng med at intervjuene foregikk digitalt og at det meste i den digitale verden foregår raskt. Samtidig kan en også se det i sammenheng med at intervjuene blir forskjellig med tanke på hvilke personer som blir intervjuet og på dagsformen til både intervjueren og informanten (Magnusson & Marecek, 2015, s. 67). Det trenger derfor ikke å være en sammenheng med intervjuenes lengde og at de foregikk digitalt.

Intervjuguiden ble et viktig hjelpemiddel under datainnsamlingen ettersom den ga en føring for samtalen. Ettersom intervjuguiden hadde åpne spørsmål ble noen besvart uten at jeg trengte å stille dem direkte. Denne fremgangsmåten anså jeg som nyttig da den ga fleksibilitet og et innblikk i hvilke temaer informanten mente var viktig. Intervjuene tok derfor noen ulike veier alt etter hva informanten opplevde som viktig under intervjuet, uten at det gikk utenfor tematikken.

Et annet viktig hjelpemiddel til datainnsamlingen var Diktafon-appen hvor jeg tok lydopptak av intervjuene. Dette for at jeg skulle ha mulighet til å engasjere meg i samtalen, samt notere tanker og refleksjoner underveis (Dalland, 2017, s. 85). Alle informantene samtykket til lydopptak. De fleste virket ikke å bli påvirket av opptakene, med unntak av en som ble veldig observant på innspillingsenhetene. I dette tilfellet prøvde jeg å utvide samtalen rundt *bakgrunnsinformasjonen* til informanten slik at det ble en mildere start på intervjuet og en mer naturlig samtale. Dette hadde en positiv effekt og informanten ble etterhvert mer fokusert på samtalen ovenfor innspillingsenhetene. Et annet forstyringsmoment var at Diktafon-appen bare tar lydopptak på 45-60 minutt, noe som gjorde at jeg måtte avslutte og starte nye opptak underveis i intervjuene. Noen informanter ble avventende i dette tidsrommet, andre kom derimot med ny informasjon angående tematikken, noe som kan antyde at enkelte følte seg tryggere uten lydopptak. I de tilfellene informantene kom med ny informasjon valgte jeg å være lyttende og ta opp igjen tråden når nye lydopptak var på, med å gjenta noe av det informantene hadde fortalt i tidsrommet hvor de var av. Dette hadde informantene forståelse for og gjentok gjerne det de hadde sagt og utdypet da de forstod at det var interessant informasjon.

Etter intervjuene ble alle lydopptakene lyttet til og skrevet ned ordrett slik det forekom i samtalen. Ifølge Dalland (2017, s. 88) mister en imidlertid deler av samtalen, slik som stemme, kroppsspråk og mimikk i ansiktet, når spørsmål og svar blir til tekst. Min transkripsjon er derfor inspirert av Magnusson og Marecek (2015, s. 81-82) sitt notasjonssystem hvor for eksempel eventuelle pauser, høyt talte ord og emosjonelle stemninger som latter, blir notert i transkripsjonen. Jeg har samtidig valgt å tilføye kategorien *vektlagte ord* til notasjonssystemet ved å skrive ordene som blir spesielt vektlagt i uthevet skrift. For eksempel slik: «Jeg **elsker** å gjøre aktiviteter med ungdommene». Dette med tanke på at

kategorien *høyt talte ord* ikke ble dekkende for denne nyansen av språket til informantene, og at jeg opplevde det som viktig for betydning av informantenes erfaringer. Ved å transkribere intervjuene slik belyser Steinar Kvale og Svend Brinkmann (2021, s. 206) at det blir lettere å få en oversikt over datamaterialet og at de dermed egner seg bedre for analyse. For å sikre reliabiliteten i transkripsjonen valgte jeg i tillegg å lytte til lydopptaket en ekstra gang for å undersøke om det var noe jeg hadde utelatt i den første transkriberingen.

Til tross for at transkripsjonen av intervjuene ble skrevet ordrett, har jeg redigert den noe i resultatdelen ved å utelukke for eksempel gjentakelser og dvelende lyder (for eksempel «eh» og «mhm») slik at sitatene blir mer lesbare. Dette samsvarer med hva Kvale og Brinkmann (2021, s. 212) belyser som hensiktsmessig når en ønsker å formidle meningen med informantens fortellinger til leseren, til forskjell fra eksempelvis en lingvistisk analyse hvor en undersøker språket. Jeg har samtidig vært observant på å redigere teksten på en slik måte at meningsinnholdet er ivaretatt. Eksempelvis ble dette ordrette sitatet: «Eh, altså de ansatte her skal jo vite, eh, hvor ungdommene er hos overnatting, [Mhm] hvem de er hos. Vi skal ha telefonnummeret til foreldre, vi skal ha adresse. [Ja] Ja. /.»), redigert til: «De ansatte her skal jo vite hvor ungdommene er på overnatting, hvem de er hos. Vi skal ha telefonnummeret til foreldre, vi skal ha adresse. /.».

Selve transkriberingen foregikk litt spredt i intervjuperioden. Jeg startet med å transkribere de første intervjuene fortløpende, men ettersom dette er en tidkrevende prosess valgte jeg å transkribere de fleste intervjuene når intervjuperioden var over, noe en kan argumentere for at var både positivt og negativt. Ved å transkribere noen av de første intervjuene fortløpende ble jeg observant på hva som kunne forbedres til neste intervju, noe som kan ha bidratt med å gjøre meg til en bedre intervjuer og derav forsker. Ved å fordele transkriberingen kan jeg derfor ha gått glipp av forbedringspotensialer til de siste intervjuene. Samtidig opplevde jeg at det var nyttig å transkribere de resterende intervjuene etter intervjuperioden var over, ettersom det medførte at transkripsjonen ble mer konsekvent.

3.7 Analyse av datamaterialet

Ifølge Lars E. F. Johannessen et al. (2018, s. 22) er analysen en *spørsmålsdrevet prosess*, hvor hensikten er at spørsmålene kan utgjøre et svar på problemstillingen. I denne studien er analysen av datamaterialet basert på en tematisk analyse, inspirert av L. E. F. Johannessen et al. (2018, s. 282) som er inndelt i fire faser: forberedelse, koding, kategorisering og rapportering. Valget av denne analysemetoden stammer fra et ønske om en oversiktlig og grundig gjennomgang av datamaterialet. Tematisk analyse innebærer å lete etter temaer eller *kategorier*, altså grupperinger av data med viktig fellestrekk som tilsammen utgjør en utvidet forståelse av problemstillingen (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 279). Samtidig belyser L. E. F. Johannessen et al. (2018, s. 280) at tematisk analyse ikke forutsetter en ferdig utarbeidet problemstilling. I tråd med dette hadde jeg i starten av analysen en påbegynt, men ikke ferdig utarbeidet problemstilling som lød slik: «*Hvordan bidrar Frelsesarmeens prosedyrer, rutiner og metoder til samarbeid og involvering av familie og nettverk?*». Denne ble imidlertid endret i løpet av analysen slik at den ble mer treffende for datamaterialet, noe en ifølge Magnusson og Marecek (2015, s. 33) kan forvente i kvalitativ forskning. Dette med tanke på at en endrer ideene sine og modifierer de forskbare spørsmålene etterhvert som en lærer fra informantene og får en innsikt i hvordan de forstår og snakker om tematikken.

Ettersom tematisk analyse er en nokså teoriuavhengig tilnærming har jeg i studien valgt å ha en *datadreven analyse*, noe som betyr at jeg startet analysen uten å ha noen konkrete teorier (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 37-38). Dette i motsetning til en *teoridreven analyse* hvor en lar teorien bestemme hva som er interessant i datamaterialet. Fordelen med en datadreven analyse er at en ikke lar seg styre av teorier og at en underveis oppdager hva som er de mest interessante spørsmålene, noe som videre kan endre ens teoretiske antagelser underveis i prosessen. L. E. F. Johannessen et al. (2018, s. 38) poengterer samtidig at en datadreven analyse sjeldent er helt *teoriløs* ettersom en har med seg ulike teorier som en del av ens forforståelse, noe som disponerer en for å gjøre heldige oppdagelser underveis. Kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid er en slik oppdagelse i min analyse. Spenningen mellom teori og praksis er vektlagt i utdanningen til sosialt arbeid, og medførte derfor at jeg gjennom informantenes uttalelser oppdaget at familie- og nettverksarbeid er en del av praksiskunnskapen til informantene. For eksempel belyser enkelte at de i liten grad

tenker over hvilke rutiner de bruker i det hverdagslige arbeidet med ungdommenes familie og nettverk.

Første fase i analyseprosessen er å *forberede* analysen, noe som innebærer at en skaffer oversikt over dataene (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 282). Min forberedelsesfase startet med å transkribere intervjuene, noe jeg anså som en lærerik prosess ettersom jeg ble bedre kjent med datamaterialet og begynte å se sammenhenger i informantenes fortellinger. Deretter printet jeg ut alle intervjuene på papir, for å lese gjennom og markere relevante setninger og ord, noe som ga meg et godt helhetsinntrykk av datamaterialet.

I andre fase skal en fremheve og setter ord på viktige poenger i datamaterialet gjennom *koding* (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 282). For å oppnå dette og en produktiv lesning ble analytiske spørsmål et viktig verktøy, noe som samsvarer med at analysen er en spørsmålsdrevet prosess (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 22). Jeg har altså ikke bare lest gjennom de transkriberte intervjuene, men lest for å få svar på noe. Jeg var samtidig opptatt av at analyse spørsmålene ikke skulle ta for mye utgangspunkt i min forforståelse, men heller være åpne og utforskende og valgte derfor å holde de generelle. Mine analytiske spørsmål til datamaterialet ble derfor:

- Hvordan arbeider Frelsesarmeen med familie- og nettverk?
- Hvilke prosedyrer, rutiner og metoder benytter de, og er det noen som utpeker seg?
- Hvilke utfordringer møter de i arbeidet med familie- og nettverk?

I denne studien valgte jeg å gjennomføre en grundig koding, noe som innebærer markering, stikkordoppsummering og refleksjon rundt de ulike poengene (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 287-290). I tråd med dette fargekodet jeg datamaterialet i temaene *familie, nettverk, standardisert forløp, åndelige behov, det menneskelige aspektet og praksiskunnskap*. Videre skrev jeg stikkordene i lys av en datafjern og datanær tilnærming. Dette med tanke på neste fase hvor en skal kategorisere kodingene, samt å skape en bedre oversikt over datamaterialet. Utformingen av stikkordoppsummeringen ble eksempelvis: «Familiearbeid: Utfordring, familien ønsker ikke kontakt med ungdommen» og «Nettverksarbeid: Samarbeid med foreldrene til vennene i nettverket». Nettopp fordi jeg

gjennomførte en slik grundig koding utførte jeg dette på PC i Word siden det ga meg tilgang til ulike funksjoner slik som ordsøk, noe jeg anser som nyttig i neste fase.

I tredje fase *kategoriserer* en de kodede dataene og setter de inn i mer generelle temaer. Kategoriene eller temaene kan inneholde ulike, eller like, deler av datamaterialet, men dataene skal ha noe til felles (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 294-295). I denne prosessen gikk jeg tilbake til kodingen fra andre fase, og startet å sortere datamaterialet ved å benytte søkefunksjonen i Word. For eksempel søkte jeg på ordet «familiearbeid» og kategoriserte datamaterialet i underkategorier som var relevant for temaet. Dette for å skape en oversikt av datamaterialet og se innholdet i de ulike kategoriene. Etter å ha gjennomført denne søkeprosessen leste jeg over kodingen som helhet, og kategoriserte det resterende datamaterialet som var relevant, systematisk. Deretter kategoriserte jeg temaene slik at de ble mer spesifikke og treffende for det datamaterialet jeg valgte å rapportere. For eksempel ble kategorien *standardisert forløp* omgjort til et undertema i *arbeidsmetoder for samarbeidet med ungdommenes familie og nettverk*.

I fjerde fase skal en *rapportere* funnene i analysen på en strukturert og overbevisende måte (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 301-302). For å oppnå dette undersøkte jeg innholdet i informantenes sitater. For eksempel startet jeg kapittel 4.1 med å undersøke hvilke arbeidsmetoder informantene presenterte som effektive for tilrettelegging av samarbeid med ungdommenes familie og nettverk. Her opplevde jeg en spredning i erfaringene til informantene og det ble derfor viktig å skrive frem funnene på en strukturert måte slik at de viser hvorfor de er interessant for problemstillingen (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 301-302). Jeg har derfor presentert hvert funn med en beskrivelse som gir en dypere forståelse av familie- og nettverksarbeidet i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner, samt illustrert med sitater fra informantene. Hovedtemaene jeg har analysert frem i studien er: *Arbeidsmetoder for samarbeid med ungdommens familie og nettverk og miljøpersonalets erfaringer*. Videre inneholder temaene ulike undertemaer, som eksempelvis *utfordringer i foreldresamarbeidet*.

3.8 Forskningsetikk

Forskningsetikk er ikke begrenset til en spesifikk del av studien, den omfatter imidlertid alle faser (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 95). Dalland (2017, s. 238) belyser dette med å sette søkelys på at forskningsetikken er sentralt i alt fra valg av problemstilling og metode, til hvordan resultatene anvendes og rapporteres. Det er samtidig fire grunnleggende krav som undersøkelser bør prøve å tilfredsstille: konsekvenser, informert samtykke, konfidensialitet og forskerens rolle (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 102).

Ifølge Dalland (2017, s. 238) bør en allerede ved valg av tema og problemstilling stille seg spørsmålet om hvem som vil ha nytte av den nye kunnskapen en prøver å fremskaffe. Siden Frelsesarmeens rolle tilsvarer en oppdragsgiver i studien, kan en argumentere for at de vil oppleve undersøkelsen som nyttig ettersom de etterspør kunnskap om tematikken. Studien kan også frembringe nye perspektiver og eksempler på det som foregår i praksis (Dalland, 2017, s. 239). Studien belyser eksempelvis at flere ungdommer som er bosatt i barnevernsinstitusjoner har ustabile konfigurasjoner, noe som blant annet kan være forårsaket av miljøpersonalet. Noe jeg vil forklare nærmere i kapittel fem, hvor studiens funn diskuteres i lys av tidligere forskning og de teoretiske perspektivene. Informantene kan på den andre siden oppleve et ubehag rundt deltagelsen i studien, ettersom de forteller om deres tanker, erfaringer og vurderinger av arbeidet på egen arbeidsplass. Om informantene føler på dette ubehaget kan det føre til at de ikke gir ærlige svar eller stiller seg kritisk til arbeidet Frelsesarmeen utfører. Derfor har det etiske prinsippet *velgjørenhet* stått sentralt i studien, altså at risikoen for å skade informantene skal være lavest mulig. Ønsket har vært at summen av de potensielle fordelene og betydningen av den oppnådde kunnskapen skal veie tyngre enn risikoen for uønskede konsekvenser, og at dette gjør informantene berettiget til å delta i undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 107).

I oppstarten av studien søkte jeg Norsk senter for forskningsdata (NSD) om tillatelse til å foreta undersøkelsen, hvor både intervjuguiden, informasjonsskrivet (vedlegg 2) og samtykkeerklæringen (vedlegg 2) var inkludert. Etter tre ukers saksbehandling ble søknaden godkjent (vedlegg 3) og jeg kunne dermed starte undersøkelsen. Under rekrutteringen fikk det aktuelle miljøpersonalet tilsendt informasjonsskrivet til studien. Dette med tanke på at det inneholder informasjon om studiens formål, hva det innebærer å delta og hvem som er

ansvarlig for studien. Samt informasjon om informantenes rett til å trekke seg fra studien, at opplysningene er underlagt taushetsplikt og at de vil bli konfidensielt oppbevart og behandlet. Informasjonsskrivet bidro dermed til at informantene fikk tilstrekkelig informasjon slik at de kunne ta et informert valg, om de ønsket delta eller ikke i studien (Jacobsen, 2017, s. 31-32). Ved oppstarten av intervjuene spurte jeg informantene om de hadde lest informasjonsskrivet og om de hadde noen spørsmål. Alle informantene hadde lest det på forhånd og var innforstått med innholdet. Jeg valgte likevel å gjenta at opplysningene ville anonymiseres, at jeg har taushetsplikt og at de har rett til å trekke seg når som helst. Deretter hentet jeg inn det skriftlige informerte samtykket.

Konfidensialitet er et annet grunnleggende forskningsetisk krav (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 106). Dalland (2017, s. 239) belyser at for mange informanter kan det å være anonym være en forutsetning for å delta i en studie. Med dette i tankene valgte jeg under rekrutteringen å oppfordre de potensielle informantene til å ta direkte kontakt med meg hvis de var interessert i å delta, noe flere benyttet seg av. Informantene sendte da en direkte mail til meg hvor de informerte om at de ønsket å stille til intervju. Når kontakten var opprettet foregikk også planleggingen rundt selve intervjuet mellom meg og informanten, slik at ingen utenforstående kunne risikere informantenes rett på anonymitet. Dette virket for meg å være vellykket, spesielt i intervjuene som foregikk over Zoom. I de fysiske intervjuene opplevde jeg imidlertid at det var vanskeligere å opprettholde anonymiteten ettersom intervjuene foregikk på arbeidsplassen til informantene. I planleggingsfasen sørget jeg for at informantene satt av et lukket rom til intervjuet slik at ingen utenforstående kunne se inn. Jeg observerte imidlertid at flertallet av informantene valgte å fortelle kollegaene sine at de deltok i studien. I disse situasjonene ble jeg undrende til om dette kunne være problematisk med tanke på konfidensialiteten under formidlingen av resultatene, ettersom jeg har et relativt lite utvalg og at det derfor kan være lettere å identifisere informantene. Informantene har imidlertid rett til å fortelle om deres opplevelse av prosessen, og jeg anser derfor ikke dette som problematisk. Jeg har samtidig valgt å ikke presisere hvilket kjønn informantene har når jeg presenterer studiens funn, og bruker derav pronomen «hen» med tanke på anonymitetshensyn både i tekst og sitater.

Videre har anonymiteten til informantene blitt opprettholdt ved at jeg ikke har skrevet navnene deres på lydopptakene, og isteden nummerert dem med eksempelvis «Informant 1, del 1». Opptakene og navnene på informantene er i tillegg oppbevart hver for seg. Når studien er ferdig vil jeg også slette alle opptakene, noe alle informantene er informert om gjennom informasjonsskrivet. Under transkriberingen har jeg også konsekvent utelatt navnene til informantene og anonymisert ulik bakgrunnsinformasjon slik som hvilken avdeling de arbeider på. Datamaterialet som helhet er i tillegg oppbevart på et trygt sted, altså på en datamaskin med streng adgangsbegrensning, hvor kun jeg og veileder har tilgang. Dette med tanke på veiledning.

Avslutningsvis fokuserer Kvale og Brinkmann (2021, s. 108) på forskerens rolle. De belyser at forskerens integritet er avgjørende for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskapen og de etiske beslutningene som tas i forskningen. Videre har forskerens rolle stor betydning i forbindelse med det kvalitative intervjuet ettersom intervjueren er det viktigste redskapet for innhenting av kunnskap (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 108). I tråd med dette har jeg vært observant på å forholde meg mest mulig uavhengig av Frelsesarmeen som organisasjon. Dette med tanke på at studien er tilknyttet et av prosjektene deres og at en tilslutning kan medføre en ignoranse for visse resultater og vektlegging av andre, noe som videre kan gå på bekostning av å holde en objektiv undersøkelse. Dette har samtidig ikke vært utfordrende, da Frelsesarmeen har vært tillitsfulle og gitt meg rom til å utføre undersøkelsen slik jeg ønsker. Videre har jeg også etterstrebet å gjøre meg «fremmed for det kjente» slik at min forforståelse, arbeidserfaring og opplevelse av tilknytning til informantene ikke skulle få for stor innvirkning på intervjuene og derav undersøkelsen (Ulvik, 2014, s. 59). Dette med tanke på at kvalitative intervjuer er en interaktiv forskning som lett påvirkes av samspillet mellom intervjupersonene (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 108). Opplevelsen av tilknytning til informantene kan likevel ha bidratt med å forme studien. Min erfaring som miljøterapeut har for eksempel gjort meg nysgjerrig på hvordan andre erfarer denne rollen, noe som eksempelvis kan ha gjort meg mer utforskende i intervjuene. En kan argumentere for at dette er positivt ettersom det har gjort meg mer forberedt til å stille oppfølgings spørsmål til informantenes fortellinger. Samtidig kan det belyses som negativt ettersom jeg ikke stiller meg «nøytral» til tematikken. Familie og nettverk er samtidig en tematikk de fleste har en forforståelse av og jeg ser derfor ikke på denne erfaringen som negativ for studien.

Videre har en også som forsker et stort ansvar for intervjuet. Jeg som intervjuer styrer hvilke temaer som tas opp, hvilke spørsmål som følges opp, og den generelle tonen i samtalen. Ifølge Magnusson og Marecek (2015, s. 68) er forskerens rolle å bruke denne «makten» på en ansvarlig og velgjørende måte. I tråd med dette startet jeg hvert intervju med å introdusere meg selv, og undersøke hvorvidt informantene hadde spørsmål før selve intervjuet startet. Dette for å legge til rette for en trygg ramme for situasjonen. I tillegg avsluttet jeg også hvert intervju med å kartlegge om informantene ønsket å tilføye noe før intervjuet ble avsluttet, slik at de kunne presentere temaer de hadde tenkt på underveis i intervjuet. Avslutningsvis innebærer forskerens rolle at offentliggjøringen av funn er så nøyaktig og troverdig for forskningsområdet som mulig. Det er derfor viktig at det rapporterte resultatet kontrolleres og valideres så fullstendig som mulig, og at det etterstrebes gjennomsiktighet med hensyn til prosedyrene som danner grunnlag for konklusjonene (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 108). Arbeidet rundt dette blir belyst i neste delkapittel som handler om reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.

3.9 Reliabilitet, validitet og generaliserbarhet

Innenfor samfunnsvitenskapen er ofte begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet diskutert i vurderingen av kvaliteten på empirisk forskning (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 273). Innholdet i begrepene og hvordan en benytter dem er imidlertid noe forskjellig i kvalitativ og kvantitativ forskning. Noen forskere hevder at det er begreper som bygger på logikk hvor forskeren kan oppfattes som uavhengig til området eller informantene. De anses derfor av enkelte som ikke holdbare i kvalitativ forskning, hvor informanten og intervjueren forholder seg til hverandre og samskaper materialet. Andre argumenterer derimot for at de samme begrepene kan brukes innenfor kvalitativ forskning, men da med et annet innhold (Leseth & Tellmann, 2018, s. 16). I denne studien vil jeg ta utgangspunkt i sistnevnte.

Reliabilitet knytter seg til forskningsresultatenes kvalitet og troverdighet (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 276). Reliabilitet ses ofte i sammenheng med spørsmålet om hvorvidt et resultat kan reproduseres av andre forskere i et annet tidsrom. Ifølge Anne B. Leseth og Silje M. Tellmann er det ikke mulig å replisere en studie med identiske resultater innenfor kvalitativ forskning. Dette med tanke på at selve forskningsprosessen er påvirket av hvordan

forskeren går frem og påvirker prosessen, noe som også har en betydning for hvilket datamateriale som produseres og hvilke funn som gjøres. Forskeren som benytter seg av kvalitativ metode må derfor redegjøre for effekten av egen rolle gjennom forskningsprosessens ulike faser, og det på en gjennomiktig måte (Leseth & Tellmann, 2018, s. 16-17). For å oppnå troverdighet og kvalitet i min forskning var det allerede i planleggingsfasen viktig å reflektere over min egen posisjon og utgangspunkt i studien. Dette slik at jeg skulle være bevisst min egen interesse og påvirkning. Med tanke på at min forforståelse tilsier at familie- og nettverksarbeid ofte blir nedprioritert og ansett som ett type arbeid, kan dette ha påvirket meg til å være kritisk og utforskende i intervjuene med miljøpersonalet. Jeg har derfor forsøkt å synliggjøre min rolle i forskningen gjennom metodekapittelet ved å belyse fremgangsmåten, inkludert valgene som er tatt underveis og deres hensikt.

Validitet i samfunnsvitenskapene handler om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke. Altså i hvilken grad datamaterialet faktisk treffer det fenomenet en ønsker å undersøke (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 276). Ifølge Leseth og Tellmann finnes det samtidig ulike former for validitet, og de velger å sette søkelys på tre: begrepsvaliditet, intern validitet og ekstern validitet.

Begrepsvaliditeten omhandler at det er et samsvar mellom begrepene og teoriene forskeren bruker, og virkeligheten som faktisk blir undersøkt (Leseth & Tellmann, 2018, s. 17). I denne studien kan en argumentere for at begrepsvaliditeten har vært fremhevet gjennom den datadrevne analysen. Eksempelvis utarbeidet jeg definisjonen av nettverk, skrevet innledningsvis, etter jeg hadde analysert frem funnene i analysen. Dette medfører at begrepet er styrt av datamaterialet, noe som har sikret dens relevans til virkeligheten.

Videre handler *intern validitet* om hvordan en tolker dataene, og hvorvidt tolkningene er gyldige (Jacobsen, 2017, s. 142; Thagaard, 2018, s. 189). Ifølge Dag I. Jacobsen (2017, s. 144) kan en teste intern validitet ved å utforske sammenhengen i datamaterialet. Dette betyr at hvis flere informanter har like fortellinger rundt tematikken, desto større sannsynlighet er det for at de er gyldige, noe en kan observere i mitt datamateriale. I tråd med forskningsetikken rundt forskerens rolle kan en samtidig stille seg undrende til om dette stammer fra lukkede spørsmål i intervjuet. Dette var imidlertid noe jeg var svært observant på, både i

utformingen av intervjuguiden og hvordan jeg utformet oppfølgingsspørsmålene i intervjuet. I de tilfellene jeg var på vei til å stille lukkede spørsmål, stoppet jeg opp og omformulerte de slik at de ble åpne. Et sitat fra intervjuet med faglig leder kan illustrere dette: «Opplever du da at, at familien [...] hvordan skal jeg formulere det? At det arbeidet dere gjorde var forskjellig fra hva familien tenkte at dere skulle gjøre?». I tråd med Jacobsen kan en derav argumentere for at den interne validiteten i studien er sterk. Samtidig belyser Magnusson og Marecek (2015, s. 39) at metoden kjedehenviing sannsynligvis gir et sett med informanter som er like hverandre ettersom de gjerne har hatt tidligere interaksjoner hvor de kan ha snakket om tematikken og delt lignende synspunkter. Dette var jeg observant på under rekrutteringen og prøvde derfor å rekruttere informanter gjennom metodene reklame og målrettede nominasjoner først. Når dette ikke hadde den effekten jeg ønsket måtte jeg benytte meg av kjedehenviing, noe Magnusson og Marecek (2015, s. 39) belyser som nødvendig hvis en ikke har de midlene en ønsker for å nå ut til de potensielle informantene. I mitt tilfelle ble det manglende middelet tid. Kjedehenviingen er samtidig benyttet som en forlengelse av metodene reklame og målrettede nominasjoner, noe jeg vil argumentere for at har medført en middels spredning i utvalget. De har for eksempel ulik bakgrunn, arbeidserfaring, og utdanning. Utvalget består derfor ikke av det Magnusson og Marecek (2015, s. 39) omtaler som en «vennskapspyramide». Avslutningsvis trekker Leseth og Tellmann (2018, s. 18) frem begrepet *ekstern validitet*, men ettersom dette er et nært begrep til generaliserbarhet velger jeg å se på dette samlet.

Forskningens *generaliserbarhet* er knyttet til den analytiske prosessen og handler om å få en utvidet forståelse av fenomenet en undersøker (Leseth & Tellmann, 2018, s. 18). Ifølge Leseth og Tellmann (2018, s. 18) kan en generalisere kvalitativ forskning ved å knytte funnene i analysen til teori. Det er med andre ord fortolkninger og beskrivelser av mønstre i datamaterialet som legger grunnlag for generaliserbarhet. Jeg vil argumentere for at mine teoretiske tilnærminger, funn og tolkninger kan belyse en utvidet forståelse av familie- og nettverksarbeid i barnevernsinstitusjoner da Frelsesarmeens arbeid i stor grad følger standardisert forløp som er utarbeidet av Bufdir for barnevernsinstitusjoner generelt (Bufdir, 2023, s. 6). Studiens funn kan derfor antas å gi en økt forståelse for hvordan ulike barnevernsinstitusjoner arbeider med familie og nettverk. Frelsesarmeen har samtidig ulike

kartleggingsverktøy de benytter seg av slik som «familiens plan», og studien kan derfor ikke generaliseres i helhet til alle barnevernsinstitusjoner i Norge.

4.0 Presentasjon og diskusjon av funn

I det følgende kapittelet vil studiens funn belyses og diskuteres opp mot hverandre. Funnene jeg har valgt å presentere, og derfor vektlegge, er de funnene jeg opplever egner seg best for å skape en utvidet forståelse av problemstillingen: «*Hvilke arbeidsmetoder har Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner for samarbeid med ungdommenes familie og nettverk, og hvilke erfaringer har miljøpersonalet rundt dette?*». Studiens funn presenteres i hovedtemaene *arbeidsmetoder for samarbeidet med ungdommenes familie og nettverk og miljøpersonalets erfaringer*, med ulike undertemaer. Avslutningsvis oppsummerer jeg funnene.

Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer (2017, s. 15) belyser at det eksisterer ulike måter å presentere funn på i kvalitativ forskning. For eksempel i en lingvistisk analyse er det ifølge Kvale og Brinkmann nødvendig å presentere sitatene ordrett. Om en på den andre siden ønsker å formidle meningene med informantenes fortellinger er det mer hensiktsmessig å presentere samtalen på en litterær måte, hvorav sitatene er forklarende og kontekstualisert, slik at de blir mer forståelige og lesbare (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 212). I denne studien er det sistnevnte som er relevant, og funnene i den tematiske analysen er derfor presentert gjennom litterære sitater hvor meningsinnholdet er bevart. Ettersom jeg ønsker å fremheve sitatene er de også skrevet i kursiv.

4.1 Arbeidsmetoder for samarbeidet med ungdommenes familie og nettverk

4.1.1 Standardisert forløp

Et tema flere av informantene uoppfordret trekker frem er standardisert forløp. Dette er en arbeidsmetode som nylig er innført hos Frelsesarmeen, men ifølge faglig leder har det stor innvirkning på familie- og nettverksarbeid ettersom det har scriptgjort mye av arbeidet de utfører. Samtidig belyser hen at familie og nettverk alltid har vært et prioritert arbeid for miljøpersonalet i Frelsesarmeen, og at fokusområdet derfor ikke er nytt etter standardisert forløp trådte i kraft:

/. det er jo egentlig noe vi alltid har hatt fokus på å jobbe med, så opplever jo kanskje ikke at fokuset vårt har endret seg sånn veldig med standardisert forløp. Med unntak av genogrammet da, som vi kanskje ikke hadde like mye fokus på tidligere. Men selve kontakten og samarbeid med foreldre har vært likt synes jeg. I alle de årene jeg har jobbet, og nå begynner det å bli noen år [Latter] (Faglig leder).

I tråd med faglig leder opplever jeg i de resterende intervjuene at informantene har en felles forståelse for at standardisert forløp er et viktig bidrag til oversikten og systematiseringen av de ulike arbeidsmetodene som inngår i familie- og nettverksarbeidet. Dette kan illustreres av sitatene under:

/. Nå har vi begynt med standardisert forløp og der er det masse nytt. Og da mener jeg at vi har mer fokus på både nettverkskart og familieråd og. [...] Ting blir satt, altså det har jo vært i system før og da, men det blir gjort enda tydeligere nå. /. Det hjelper vertfall meg, selv om de fleste tingene har vi alltid gjort, mens nå har du en liste som du følger hele veien. /. (Miljøterapeut nr. 2).

*Ja, vi har flere kartleggingsverktøy. Både når det kommer til å utforme genogram [...] både med barnet, men også et eget genogram for familie. Vi har jo [...] kartleggingsverktøy i forhold til sosialt nettverk. [...] Vi har også et kartleggingsverktøy vi gjør sammen med familien, i forhold til å få litt informasjon om viktige tradisjoner, hvordan er egentlig sammensetninger, hva har skjedd egentlig i familiens livslinje, som kan være i påvirkningsgrad i forhold til barnet da. /. Det er satt i system at enkelte av dem her skal komme i et tidsintervall, altså i den første inntaksfasen, og følge standardisert forløp. Og så er det jo, temaer en snakker om, [...] **hver** dag nesten. Man kommer ikke bort ifra familie og nettverk. /. (Ledende miljøterapeut nr. 2).*

Til tross for at standardisert forløp har scriptgjort ulike verktøy, rutiner og metoder belyser ledende miljøterapeut nr. 3 at hen opplever at det er mangel på praktiske arbeidsmetoder innrettet til familie- og nettverksarbeid:

/. Jeg skulle ønske vi hadde litt mer etterhvert, men nå er det jo ingen her som har noe kompetanse på familierapi eller noe sant. Så det er egentlig noe jeg tenker vi kunne blitt mye flinkere til, hvis vi kunne faktisk kanskje klart å veilede vi og. Jeg legger merke til at, for veldig mange her, er det en helt annen dynamikk å snakke med foreldre, altså voksne mennesker, enn det er å snakke med ungdommer. /.

4.1.2 Ukesamtale

Videre i intervjuet stilte jeg spørsmål om «Hvordan familie- og nettverksarbeid passer inn i arbeidshverdagen?». Hensikten med dette var å få et innblikk i informantenes umiddelbare erfaringer med familie- og nettverksarbeidet, deriblant hvordan det utøves og prioriteres. Svarene inneholdt ulike måter å utføre arbeidet på. Enkelte, slik som ledende miljøterapeut nr. 2, trekker frem den praktiske siden av arbeidet, hvor medvirkning, tilrettelegging og veiledning står sentralt i arbeidet med både ungdommene og familien. Andre informanter trekker imidlertid frem «ukesamtalen» som en viktig rutine for involveringen og utvikling av et godt samarbeid med ungdommenes familier. Miljøterapeut nr. 1 belyser viktigheten av å følge opp denne rutinen, og hvordan dårlig oppfølging kan påvirke samarbeidet negativt. Dette kan illustreres med sitatene under:

Vi har ukentlige samtaler med foreldre. Noen ganger så blir det mer. /. Først og fremst bare for å gi en oppdatering. Det er masse som kan skje på en uke. Og hvis det er noen spesielle hendelser som for eksempel skjer på skolen, så er det også veldig naturlig at vi ringer foreldrene. Veldig ofte så ringer ungdommen til foreldre selv og forteller det, også ringer foreldrene kanskje til oss (Ledende miljøterapeut nr. 1).

/. Jeg vet at det har vært utfordringer i forhold til ukentlig oppdatering, her ifra til foreldre. At det ikke ble gjennomført av [...] tidligere avdelingsleder. Og da svekkes jo den tilliten til oss, til foreldrene på en måte, når vi ikke gjennomfører det som er avtalt (Miljøterapeut nr. 1).

4.1.3 Familiens plan

Informantene belyser videre at det varierer hvor mye kontakt familiene ønsker med miljøpersonalet. Ifølge avdelingsleder er noen familier som ønsker svært mye kontakt med miljøpersonalet og derav «spiser av tiden som egentlig skal brukes på ungdommer», mens andre kan være «unntvikkende». Miljøpersonalet avtaler derfor mengden kontakt i inntaksfasen gjennom Frelsesarmeens eget kartleggingsverktøy, «familiens plan». Hensikten med arbeidsmetoden er å sikre et godt systematisk samarbeid i samhandling med familie og nettverk, i tråd med barnets beste. Ifølge faglig leder har Frelsesarmeen valgt å sette familiens plan inn i rutinene knyttet til standardisert forløp, for å sikre at den blir fulgt opp ettersom det har vært noe varierende. Faglig leder belyser videre:

*/. Men det er og for å egentlig danne grunnlaget for samarbeidet med familien for så vidt. For der sier man jo noe om hvilken kontakt de vil ha og hvor mye informasjon. Også er man jo litt bunnet til både taushetsplikt knyttet til disse her paragrafene de bor på. Sann at der det er frivillig plassering på 4-4 sjette så skal foreldrene være mye mer involverte. Mens på 4-12 plasseringene så kan det jo være at fylkesnemnder og har satt begrensninger i samarbeidet og det **må** vi forholde oss til /.*

4.1.4 Familieråd

Flere informanter trekker også frem familieråd som en arbeidsmetode i standardisert forløp. Ifølge informantene skal det allerede ved inntak drøftes, med barneverntjenesten og Bufetat, hvorvidt metoden er hensiktsmessig for ungdommene. Videre skal metoden jevnlig drøftes og tas opp av miljøpersonalet. Informantenes erfaringer med familieråd er imidlertid varierende, noe sitatene under illustrerer:

Jeg har ikke vært noe særlig borti det, egentlig. Men jeg er veldig positiv til det, så jeg har lyst til å lære noe om det. Og det har vært mer snakk om det nå i det siste. /. jeg kan tenke meg at det er veldig nyttig. Spesielt med tanke på når de skal ut igjen [.] og sann da. Liksom å få hjelp til forholdet. Ja, det kommer jo helt an på, selvfølgelig, hvordan situasjonen er. Men det er jo andre ting enn omsorgssvikt og sann. Altså det er ting som kan repareres da. /. (Miljøterapeut nr. 2).

Vi har ikke mye erfaring med det. Men vi ser at det er veldig mye oftere at det har vært startet opp eller vertfall vært på agendaen før ungdommene flytter inn. [...] Og vi har siste årene fått introdusert det for ungdommer som ikke har hatt det før, og i hvert fall kommet i en startfase. Så ser vi at det er avhengig av at først ungdommen vil, så er det jo ungdom som skal invitere inn dem de vil ha med, og der stopper det noen ganger også. /. (Avdelingsleder).

4.1.5 Nettverkskartlegging

Ved spørsmål om hva nettverksarbeid innebærer er det flere informanter som trekker frem viktigheten av å kartlegge nettverket til ungdommene, eksempelvis gjennom arbeidsmetoden nettverkskart. Ifølge flere informanter er nettverkskartlegging svært nyttig ettersom det gir et bilde av hvilke ressurser som eksisterer rundt ungdommene, og hvorvidt relasjonene har behov for å styrkes før ungdommene flytter ut. Enkelte av ungdommene har for eksempel mistet foreldrene sine til rus, og trenger derfor å kartlegge hvem andre i nettverket som kan være viktige støttespillere når de eksempelvis er ensom og trenger noen å snakke med. Nettverkskartlegging er derfor både en del av inntaks- og overgangsfasen i standardisert forløp, noe som kan belyses med sitatene under:

/. *nettverksarbeid er mye å få oversikt. Finne ut hva slags styrker og kvaliteter nettverket har til ungdommen. /.* *Utnytte det nettverket man har. Etablere et samarbeid mellom nettverket, selv om det ikke er familie. /.* (Miljøterapeut nr. 1).

/. *i forhold til standardisert forløp, i den siste fasen av oppholdet «overgangsfasen», de åtte siste ukene de bor hos oss, så skal man også lage en sånn overgangsplan. Hvor man skal sette opp de kontaktpersonene man kan kontakte [...] sammen med ungdommen. Finne ut av «Okei, men trenger du hjelp til å vaske klær, hvem i nettverk kan du kontakte da?» Og sette opp navn med telefonnummer sånn at det blir veldig offisielt, at de har med seg den videre da (Faglig leder).*

/. *Noen ganger er det vi som er nærmest. Det er et lite [...] problem så lenge vi er profesjonelle hjelpere som er inn under et lovverk. /.* *barnets beste i familie og*

nettverksarbeid er jo på en måte å bygge opp under de varige relasjonene som gjør at man [...] kan gå fra å være [...] barn til å bli voksen og ivareta [...] de relasjonene man har /. (Avdelingsleder).

I tråd med nettverkskartleggingen er det flere av informantene som trekker frem ungdommenes vennenettverk. Det er samtidig svært variert hvordan miljøpersonalet arbeider med dette på hver enkelt ungdom. Dette med tanke på at enkelte av ungdommene har svært mange venner, mens andre har få. Enkelte utvider nettverket sitt gjennom digitale plattformer, mens andre møtes fysisk. Noen av ungdommene har også kjærester og tilbringer kanskje mye tid med dem. Det er derfor et stort spenn i erfaringene til informantene. Felles er likevel viktigheten av å kartlegge vennenettverket. Flere informanter belyser samtidig at ungdommene ikke alltid er interessert i å arbeide med nettverkskart og at de derfor må kartlegge gjennom praksis hvem ungdommene er med:

*/. i forhold til nettverk så er det å være [...] alltid nysgjerrig på hvem de er **med**. Prøve å få oversikt, forsøke å **møte** venner [...] hvis muligheten byr seg i forhold til typ kjøring. [...] Ja hovedsakelig kjøringen, at «kan den og den sitte på?» [...] så prøver vertfall jeg alltid å få til det, for å få en bedre oversikt over hvem ungdommen er med (Miljøterapeut nr. 1).*

De ansatte her skal jo vite hvor ungdommene er på overnatting, hvem de er hos. Vi skal ha telefonnummeret til foreldre, vi skal ha adresse. Vi skal ha kartlagt hvor de kan være i tilfelle det skjer noe. Og vertfall samarbeide med de andre foreldrene da, så langt det lar seg gjøre. /. Det er litt sann problematisk, for det er ikke alle ungdommer som vil at alle skal vite hvor de bor, og det må vi ha respekt for (Ledende miljøterapeut nr. 3).

Informantene belyser samtidig at en utfordring i dette arbeidet kan være at ungdommene ikke ønsker å dele informasjon om nettverket. I tråd med standardisert forløp lager miljøpersonalet derfor også nettverkskart med familien og nettverket til ungdommene. Dette med tanke på at ungdommene kan holde tilbake informasjon om eksempelvis historikk med rus i vennenettverket. Informantene belyser at ungdommene kan føle seg litt

mistenkelig gjort og overvåket i dette arbeidet. Ledende miljøterapeut nr. 3 illustrerer dette med sitatet:

/ . kanskje noen ungdommer kan oppleve det at vi ikke stoler på dem, [.] men det er jo sann vi bygger opp tillit.

4.1.6 Erfaringsinnhenting

Avslutningsvis blir arbeidsmetoden «erfaringsinnhenting» fremhevet av flere informanter. Dette blir belyst som en arbeidsmetode for å kvalitetssikre familiearbeidet, ved å undersøke hvordan familien opplever samarbeidet mellom dem og institusjonen. Ifølge faglig leder er denne oppgaven dedikert til avdelingslederne ettersom flere familier opplever at det er enklere å si ifra om forbedringspotensialer til noen de ikke har en ukentlig relasjon til. Denne arbeidsmetoden kan illustreres med et sitat fra avdelingsleder:

/ . i forhold til familiearbeid så er min jobb å hente inn erfaring fra foreldre. Og da har jeg en telefon sånn cirka hver tredje måned. For å høre litt om hvordan de oppfatter samarbeidet med [.] mine ansatte egentlig. I hvert fall det jeg prøver å ha fokus på, også blir det ofte en kanskje litt mer snakk rundt hvordan det går.

4.2 Miljøpersonalets erfaringer

4.2.1 utfordringer i familiesamarbeidet

Ved spørsmål om miljøpersonalet møter utfordringer og dilemmaer i arbeidshverdagen med familie- og nettverksarbeidet ble ulike temaer belyst. Jeg velger å trekke frem temaene: når samarbeidet er preget av negativitet, ombygging av relasjonene mellom ungdommene og foreldrene, følelsen av avmakt i foreldresamarbeidet og kulturforskjeller. Dette med tanke på at dette er temaene som blir vektlagt i fortellingene til miljøpersonalet og at de skaper en utvidet forståelse av studiens problemstilling.

4.2.1.1 Samarbeid preget av negativitet

At familiearbeidet er preget av negativitet kan oppstå av ulike årsaker, men noe som blir satt søkelys på av flere informanter er når familien ikke har kunnskap om rollen til barnevernsinstitusjonen. Faglig leder belyser dette med sitatet:

/. jeg har jo samarbeidet med foreldre som er veldig sinte på barnevernet og ikke klarer å skille oss fra barnevernet og. Og drar alle under en kam, sånn at det er mye frustrasjon og sinne som egentlig bunner i, ofte at de er lei seg og mister oversikt og kanskje ikke har den samme kontakten med barnet lenger /.

Ifølge ledende miljøterapeut nr. 3 kan dette føre til at foreldrene får en følelse av utrygghet og redsel for ungdommen sin, og hen poengterer derfor viktigheten av å ta foreldrene inn i varmen. Altså forklare hvordan miljøpersonalet arbeider med ungdommene og hvilken rolle institusjonen har. Dette arbeidet kan eksempelvis foregå gjennom ukesamtaler, hvor miljøpersonalet kan fokusere på de positive tingene rundt ungdommene, slik at samarbeidet med foreldrene ikke bare blir preget av negative hendelser, som rømning og selvskading.

4.2.1.2 Ombygging av relasjonene mellom ungdommene og foreldrene

Videre presenterer informantene utfordringen ved å ombygge relasjonene mellom ungdommene og foreldrene. Ifølge faglig leder og ledende miljøterapeut nr. 3 er det å opprettholde relasjonene et viktig fokusområde og derfor noe miljøpersonalet arbeider med aktivt. Miljøterapeut nr. 1 belyser samtidig at relasjonen bør være hensiktsmessig, men at også destruktive relasjoner kan bli løst og dermed ombygges til noe positivt. Hen poengterer at det er her arbeidet til miljøpersonalet ligger, noe som kan illustreres med et sitat fra faglig leder:

/. de ungene man møter har jo en sterk tilknytning til familien sin /. det de foreldrene du har, uavhengig av hva som har skjedd, så er det det som er foreldrene deres. Sann at jeg tenker at det er viktig å bygge opp under at de skal beholde den relasjonen. Og at vi prater godt om foreldre selv om de kanskje har gjort noen ting, eller at de har vært utsatt for ting som vi tenker ikke er så heldig, så er det noe med at vi skal anerkjenne det og. At det ikke er greit, samtidig som man ikke skal snakke ned nettverket dem har, men heller snakker varmt og positivt om dem.

I samtalene med informantene blir det samtidig belyst at å ombygge relasjonene kan være tosidig: ungdommene ønsker ikke kontakt med foreldrene, og foreldrene ønsker ikke kontakt med ungdommen. Faglig leder setter søkelys på at enkelte av ungdommene kan

oppleve å bli avvist når de ikke får bo hjemme, og at de derfor velger å ta avstand fra foreldrene. Ledende miljøterapeut nr. 2 belyser at dette kan være en utfordring for miljøpersonalet da foreldrene har foreldreansvaret og dermed har rett på informasjon om ungdommen sin. I tråd med dette beskriver faglig leder også utfordringer rundt taushetsplikt, fosterfamilier og det biologiske prinsipp. Denne siden av utfordringen kan belyses med sitatene under:

/. kanskje spesielt med dem som er frivillig plassert. Hvor ungdommen begynner å bli såpass stor, at de kan si noe om at «Nei, jeg vil ikke at mamma og pappa skal få vite ting om meg når jeg bor her». Samtidig som at foreldrene har et foreldreansvar. De har frivillig plassert sitt barn og sånn sett også bør få en del informasjon. /. Og det kan være et lite etisk dilemma egentlig oppi det, hvor mye informasjon man skal dele når partene ønsker ulike ting? (Ledende miljøterapeut nr. 2).

/. men det er jo ungdommen vi jobber for. Vi driver med barnevern og skal være en støtter for dem, og der det er konflikt med foreldre [...] eller ungdommene er veldig sinte på foreldrene sine, så skal vi også høre på foreldrene, men det er fortsatt ungdommene vi jobber for. /. det vi kan se utfordringer på er i de tilfellene hvor det [...] har vært et fosterhjem som egentlig har opptrådd som biologisk foreldre, eller der de har vokst opp, hvor det har vært brudd i fosterhjemmet. Også har dem kanskje biologiske foreldre, men som de ikke har noe kontakt med av ulike grunner, knyttet til rus eller andre ting, som de egentlig kanskje ikke kjenner i samme grad. Mens det fosterhjemmet som de ser på som mamma og pappa, de har ikke vi lov til å gi samme informasjon til bestandig. /. For det kommer helt an på hva ungdommene samtykker til. /. For på papiret er ikke de biologiske foreldrene (Faglig leder).

Noen informanter belyser også den andre siden, når foreldrene velger å ta avstand fra ungdommen:

/. Så er det vanskelig også når foreldre velger å ta avstand da og barnet gjerne vil. /. Man kan jo skjønne at enkelte familier [...] har vært gjennom mye som familie, også at man kan ta litt avstand fra eget barn fordi man ønsker å beskytte resten av familien [...] Og den veiledning opp mot det [...] kan være utfordrende. /. Å på en måte ha

forståelse for [...] at familien trenger å sette noen grenser for seg selv, men fortsatt prøve å veilede [...] og utforske «Okei, hvilke relasjonelle bånd er det som er her? Får man til å styrke noe?». Men samtidig ha respekt for at man trenger en viss avstand, men også å ta hensyn til barnet ikke sant? Som kanskje ikke forstår så godt. Og også det her å skulle være [...] bindeleddet mellom de to motpolene. /. Man må jo prøve seg litt frem ved å være litt undrende og nysgjerrig, og prøve å stille de rette spørsmålene for å få tankeprosessen til å starte (Ledende miljøterapeut nr. 2).

/. på en annen ungdom så har foreldrene tatt **totalt** avstand, vil ikke ha noe med jenta å gjøre, men jenta selv vil. /. De sier de beskytter seg selv fra henne og hennes problemer i forhold til rus og kriminalitet. [...] Veldig vanskelig situasjon for de forklarer ikke selv til jenta (Miljøterapeut nr. 1).

4.2.1.3 Følelsen av avmakt i foreldresamarbeidet

En annen utfordring i samarbeidet med foreldrene kan bestå av at miljøpersonalet føler på en avmakt i foreldresamarbeidet. Ifølge ledende miljøterapeut nr. 3 er det vanskelig å sette ord på denne følelsen, men belyser at det kan stamme fra en følelse av at foreldrene er voksne, og derav har mer samfunnsmessig makt. Hen poengterer samtidig at i teorien har foreldrene egentlig ikke mer makt enn ungdommene de arbeider med, men ettersom det er det mest intime forholdet de er inne og «fikler med» så blir en gjerne litt varsom i samarbeidet. Denne utfordringen kan videre illustreres med sitatet under:

/. det spørres litt hvem foreldrene er. [...] Opplever at enkelte foreldre er veldig veldig ressurssterke folk, og kanskje har de **veldig** tydelig meninger på hva som er best for dem, og deres barn. Også kommer [...] jeg miljøterapeuten inn, «Har du egne barn?», «Nei det har jeg ikke». «Hvordan skal du da vite?» ikke sant? Så det spørres jo kanskje litt sånn [...] [Mild latter] ja alder og [...] hvem vi er **og**. Men det her med å da undersøke «Nei vet du hva, jeg vet faktisk ikke hvordan det er å ha barn og jeg vet heller ikke hvordan det er å ha **det** barnet, men vær så snill kan ikke du prøve å forklare litt hvordan det har vært for deg?». Å prøve å få til de samtalene, den dialogen [...] som jo er superviktig for hvordan man kan jobbe (Ledende miljøterapeut nr. 2).

4.2.1.4 Kulturforskjeller

Underveis i samtalen er det også flere informanter som trekker frem utfordringer som kan knyttes opp til kulturforskjeller i familiesamarbeidet. Dette blir presentert gjennom ulike tema som oppdragervold, møter med familien, brudd i relasjon, m.m. Ledende miljøterapeut nr. 1 belyser samtidig at en kan lære fra andre med ulik bakgrunn, og at det kan ha en positiv innvirkning på miljøpersonalets arbeid ettersom det kan gi nye innfallsvinkler på ulike utfordringer. Ifølge hen bør en derfor «etterstrebe å møte alle med en ydmykhet og åpenhet». Utfordringen med kulturforskjeller kan illustreres med sitatene under:

/. du skal ha et samarbeid med noen som kanskje potensielt har vært voldelig med barna sine. Også ser man jo i noen kulturer også at det kanskje er mye oppdragervold da, men det handler om kulturer. Det er det de er oppvokst med og lært. Dem er jo ikke nødvendigvis bare slemme heller. Sånn at man også sette seg litt inn i den kulturen de kommer fra. Også tenke at det, det er jo ikke så mange år tilbake man drev med oppdragervold i Norge heller. /. Sann at vi har veldig fokus på det i møter med familien og, hvilken kultur eller religion de er fra (Faglig leder).

/. Har vært borti før hvor vi ikke har gjort en god jobb og [...] ødelagt litt det familieforholdet. Vi har jo mulighet til det og, uten å bevisstgjøre. Det var ikke heldig tror jeg, for ungdommen. /. Jeg tror det er litt sann kulturforskjell. Han var født i Norge, men var fra en annen kultur. Og hadde arvet mye penger etter faren døde. Og i hans kultur var det veldig viktig for han å passe på familien sin, men han ble fortalt fra oss at «det er dine penger, så du trenger ikke å gi det til noen». Også da mor ringte og skulle ha penger, så sa han nei, også brutte de kontakten. Ja [...] så det burde vi vært mer bevisst på (Ledende miljøterapeut nr. 3).

4.2.2 Utfordringer med ungdommenes nettverk

Når jeg videre utforsket hvilke erfaringer miljøpersonalet har rundt nettverket til ungdommene, er det også her ulike temaer som trer frem. Jeg velger å belyse temaene: negative nettverk, mangel på nettverk, og nettvenner.

4.2.2.1 Negative nettverk og mangel på nettverk

Informantene forteller også om utfordringene rundt negative nettverk og mangel på nettverk. Flere belyser dette som en svært sammensatt utfordring. Dette med tanke på at hvis miljøpersonalet veileder ungdommene til å distansere seg fra negative nettverk, slik som nettverk med rus, så trenger de noe å erstatte det med, gjerne et positivt nettverk. Noen informanter belyser samtidig at de erfarer at det er bedre at ungdommene har et nettverk, inkludert det negative, enn at de blir isolert i institusjonen. Denne sammensatte utfordringen kan belyses med sitatene under:

*Mange av ungdommene våres har jo nettverk med relasjoner som absolutt ikke gagnar de. [...] Og der **jobber** man jo med å avbryte relasjonen eller å oppfordre ungdommen til å ikke opprettholde de. Å klare å komme seg ut fra et rusnettverk da, man ønsker jo ikke å opprettholde det nettverket. [...] Samtidig som, si at det er det eneste ungdommen har da av nettverk. Så er det jo det å vurdere «hva er best?». Å ha **noen** i det hele tatt eller [...] ingen? (Miljøterapeut nr. 1).*

/. det er kanskje det nettverket de føler en tilhørighet til da og en tilknytning til. Også vet vi at å ha noen der er bedre enn ingen, uavhengig om det er negativt eller ikke, for den ungdommen. /. Men det er vanskelig å støtte opp under at de skal ha et miljø knyttet opp mot rus og kriminalitet ikke sant? For vi tenker jo ikke at det er det beste for dem på sikt, selv om det er kanskje det de trenger der og da, å ha noen der, ikke rusmiljøet, men bare personen. /. Jobben vår blir jo da å prøve å finne en erstatte for det. Men i det du kanskje får en avhengighet i tillegg, så er kanskje vanskelig å finne noe som erstatte det de får derfra. Også kan vi jobbe med relasjonene, tilknytning og tilhørighet her hos oss, men det tar jo lang tid. /. (Faglig leder).

I samtale med avdelingslederen stilte jeg et oppfølgingsspørsmål på om de har noen metoder eller verktøy for å utvide nettverket. Avdelingsleder forteller at hen opplever at det er litt for få, og setter videre søkelys på at å utvide nettverket til ungdommene kan være utfordrende på ulike måter. For det første må ungdommene være motivert for å være med på prosjektet. Videre kan det ifølge avdelingsleder være vanskelig å finne nye arenaer hvor de kan bygge positive relasjoner. Hen og andre informanter trekker samtidig frem skolen

som en god sosial arena, hvor ungdommene kan møte jevnaldrende, og bygge venne-nettverk. Denne arenaen kommer samtidig ikke uten utfordringer:

/. Altså den beste måten å få utvidet nettverket på er jo skole. [Mild latter] Og det ser vi jo at funker, men så er det ikke alltid like lurt å legge noe press [...] på ungdommene i forhold til det, for det [...] kan være sårt. /. Altså de har gjerne ikke noe særlig nettverk, de har få venner. Kanskje er det det sosiale som har vært vanskelig både i forhold til om de har vært mobbet, også er de lite [...] trygg på seg selv i forhold til om de klarer å få det til, altså dem er redd for å mislykkes da. [...] Men allerede der [...] vil de ikke at vi skal hjelpe til og det er jo på en måte bra, men da er det vanskelig for oss å ha en oversikt og kontroll på å hjelpe dem videre. Men målet er jo stort sett alltid det å få dem inn i et miljø der dem kan møte andre ungdommer uten å trenge å utlevere seg, i vertfall i første omgang. Også ønsker vi i utgangspunktet ikke at de skal møte andre institusjonsungdom. [...] /. Dem har en tendens til å [...] få mer fokus på det som allerede ikke funker så godt da /. (Avdelingsleder).

4.2.2.1 Nettvenner

Videre i samtalene rundt ungdommenes nettverk presenterer flere informanter et tema som ikke er inkludert i intervjuguiden, nemlig nettvenner. I samtalene blir det klart at ulike sosiale plattformer og online-dataspilling er en viktig del av ungdommenes fysiske og digitale nettverk, men også her erfarer miljøpersonalet ulike utfordringer:

/. sånn generelt det med nettvenner, synes jeg er vanskelig å kartlegge. Det tror jeg mange sliter med, det sliter vi jo med her og liksom. Vi ser jo at Snapchat går hele tiden på en måte, men [...] hvem de er det vet vi jo ikke. Eller på TikTok, sann som han nye som flytta inn hos oss, han er sann liten TikToker. /. Han vet jeg blir kjent med folk på TikTok også møter han dem. /. (Ledende miljøterapeut nr. 1).

*/. Også ser vi jo at med tiden så har jo det her med sosiale medier, [...] gaming, den biten der, har jo vist seg å være gode sosiale plattformer for **noen** av ungdommene som ikke kommer seg ut døren. De har jo et nettverk der og. Sånn at det, tror det er litt sånn viktig noen ganger å fokusere litt på det nettverket de har, og prøve å være litt interessert i å finne ut av hvem de sitter og spiller med hver dag. /. Men det er ikke*

alltid like lett tror jeg, å fange opp det nettverket som foregår på gaming da fordi man ikke har den samme oversikten der. /. Men jeg tror og opplever stort sett at for de som driver å gamer mye og sånn så er ansatte interesserte å spør og prøver å fange opp litt hva de spiller og hvem de spiller med, på lik linje som med de som er ute da. /. Også er jo vanskelig å vite hvorvidt det her er gode positive relasjoner som man tenker er god å opprettholde, man vet jo ikke hvem som faktisk sitter på den andre siden. Så det er litt sånn både og med det, det må jeg si. [Sukker] (Faglig leder).

I samtalene om dette temaet opplever jeg at informantene føler på en usikkerhet rundt temaet nettvenner. Er det positivt for ungdommene eller ikke? Enkelte informanter belyser at de sosiale arenaene kan bidra til at ungdommene kan kommunisere med venner og derav utvide eller opprettholde vennenettverket. Andre informanter belyser på den andre siden problematikken rundt isolasjon og «nettroll», men også at ungdommene ikke får trent på å bruke verktøyene miljøpersonalet gir ute i samfunnet. Miljøterapeut nr. 2 presenterer samtidig kartleggingsverktøyet «du vet best hvordan du har det», et verktøy som tar for seg ulike temaer, deriblant nettverk:

For eksempel så har man en sånn, i alle fall i Frelsesarmeen, sant kartleggings skjema som heter «Du vet best hvordan du har det» og det er spørsmål som egentlig kun ungdommen kan svare på. Sann «Hvordan har du det sosialt?», «Er du ofte med jevnaldrende?» også skal du svare fra grønt til rødt. /. Og den skal jo være en gang i måneden. /. Jeg synes jo det er veldig ofte, men det er veldig interessant å se, for vi observerer jo hvordan de er. For eksempel hvis vi syns de har vært nedstemt og sant, også skriver de på det skjemaet «Har det kjempebra psykisk» så er det sånn «Hmm».

Dette kartleggingsverktøyet har også spørsmål angående nettvenner og kan med andre ord bidra til å skape en oversikt over digitale nettverk. Det var imidlertid bare miljøterapeut nr. 2 som trakk frem dette verktøyet i samtalen. Jeg stiller meg derfor undrende til hvor ofte det blir brukt, og hvilke erfaringer andre har med det.

4.2.3 Det skjer her og nå

I informantenes fortellinger om deres erfaringer vedrørende de ulike arbeidsmetodene i familie- og nettverksarbeidet, blir det også presentert et tema som jeg har valgt å omtale *det*

skjer her og nå. Dette handler om at informantene gjerne ikke tenker over de ulike arbeidsmetodene som blir brukt ettersom det er blitt en del av dem, noe en kan se i likhet med praksiskunnskap. Dette kan illustreres med sitatet fra miljøterapeut nr. 2:

/ . vi snakker ikke om hvilke metoder vi bruker nå, for vi gjør det bare. Det er lenge siden jeg var på skolen og skrev og brukte sanne ord [Latter].

I tråd med dette snakker ledende miljøterapeut nr. 1 og 2 om viktigheten av å bevisstgjøre hverandre på hva arbeidet med familie- og nettverk innebærer, ettersom det er en stor del av arbeidet med ungdommene:

/ . Jeg føler liksom at vi holder det gjerne oppe på møter. Hvordan vi skal jobbe og hvilke måter vi skal jobbe på. Og vertfall sann for min del da som har vært her så lenge, så tror jeg ikke man tenker så veldig mye, eller man er ikke så bevisst lenger. Det går litt automatisk, å bare gjøre det. / . (Ledende miljøterapeut nr. 1).

*/ . det er jo hverdagslig at man prøver å kartlegge nettverk og. «Okei hvem er det du skal til nå? Vi er nødt til å ha en tydelig avtale. Hvem er det her?». / . Sann at [.] egentlig så er jeg vel ganske sånn fram i pannen på folk, men så tror jeg kanskje at man trenger å [.] å minne hverandre litt på at «**det** er det det er». At når du tar en samtale til mor eller en venn, så er det faktisk å aktivt arbeide med familie og nettverk. Og at man kanskje, det blir litt mer sånn hverdagslig «Ja, men det er bare det vi gjør». Også er det faktisk en viktig del av kartleggingen og en viktig del av det her arbeidet man gjør da. At man får satt litt ord på det. / . For det er ikke bare jeg eller hovedkontakt som har et ansvar for å jobbe med det. Det har jo alle ansatte på avdeling, og det tror jeg at [.] man bedre gjør hvis alle føler et eierskap til det da. Ha forståelse av nytteverdi rett og slett (Ledende miljøterapeut nr. 2).*

4.3 Oppsummering

Funnene danner grunnlaget for å kunne besvare problemstillingen «Hvilke arbeidsmetoder har Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner for samarbeid med ungdommenes familie og nettverk, og hvilke erfaringer har miljøpersonalet rundt dette?». Jeg vil oppsummere studiens funn ved å trekke frem det mest sentrale i hvert tema.

Det blir tydelig gjennom informantenes fortellinger at miljøpersonalet har ulike assosiasjoner til familie- og nettverksarbeidet som blir utført i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner. Et overordnet tema som blir trukket frem er imidlertid standardisert forløp. Til tross for at dette er en arbeidsmetode som nylig er innført i Frelsesarmeen, er den blitt svært sentral ettersom den har scriptgjort de ulike arbeidsmetodene miljøpersonalet benytter i familie- og nettverksarbeidet. I lys av dette er det flere av informantene som beskriver ukesamtalen som en viktig rutine for foreldresamarbeidet, ettersom den involverer familiene både i de positive og negative hendelsene rundt ungdommene. I tråd med ukesamtalen er det flere informanter som belyser familiens plan, Frelsesarmeens eget kartleggingsverktøy, som en viktig arbeidsmetode ettersom den i inntaksfasen kartlegger hvilket samarbeid familien og nettverket ønsker og sikrer et godt systematisk samarbeid. Ettersom det har vært noe varierende hvorvidt denne metoden har blitt fulgt opp, har Frelsesarmeen valgt å innføre familiens plan inn i det standardiserte forløpet for å sette den på dagsorden. Avslutningsvis blir også nettverkskartlegging fremstilt som en viktig arbeidsmetode innad standardisert forløp, ettersom det gir et bilde av hvilke ressurser som eksisterer rundt ungdommene og hvorvidt relasjonene har behov for å styrkes før ungdommene flytter ut av barnevernsinstitusjonen. Dette arbeidet handler ifølge informantene om å få oversikt og undersøke hvilke kvaliteter og styrker nettverket har slik at de kan utnytte dette. Informantene belyser samtidig at dette kartleggingsarbeidet er praktisk ettersom ungdommene ikke alltid ønsker å dele informasjon om nettverket.

Videre belyser informantene familieråd og erfaringsinnhenting som arbeidsmetoder for familie- og nettverksarbeid, men det er noe varierende hvor mye erfaring miljøpersonalet har med disse metodene. I samtale med informantene blir det belyst at ingen har direkte erfaring med familieråd. De drøfter imidlertid jevnlig hvorvidt metoden skal benyttes med barnevernet og Bufetat. Erfaringsinnhenting er på sin side en ny arbeidsmetode som trådte i kraft med standardisert forløp, men ettersom det er en arbeidsoppgave for ledernivå var det bare avdelingsleder og faglig leder som hadde erfaring med metoden. Deres erfaring er imidlertid at den er nyttig og hensiktsmessig ettersom den bidrar til at familiene får medvirke, og en kan derav argumentere for at arbeidet miljøpersonalet utfører med ungdommenes familie og nettverk kvalitetssikres.

Informantene setter også søkelys på at de erfarer ulike utfordringer i samarbeidet med ungdommenes familie og nettverk. I familiesamarbeidet belyses det at de kan erfare utfordringer eksempelvis når samarbeidet er preget av negativitet eller at de må ombygge relasjonen mellom ungdommene og foreldrene. Miljøpersonalet setter også søkelys på at de opplever utfordringer rundt ungdommenes nettverk. Dette består i hovedsak av at ungdommene enten mangler et nettverk, eller at de har behov for å erstatte et negativt nettverk med et positivt nettverk, som kan skape positiv utvikling for ungdommen. Flere informanter erfarer også utfordringer rundt digitale nettverk, ettersom de er vanskelig å kartlegge. Enkelte belyser samtidig at de digitale arenaene kan bidra til at ungdommene kan kommunisere med venner og derav utvide eller opprettholde vennenettverket. Andre informanter belyser på den andre siden problematikk rundt isolasjon og «netttroll», men også at ungdommene ikke får trent på å bruke verktøyene miljøpersonalet gir, ute i samfunnet. Av dette kan en tydelig observere en usikkerhet blant informantene rundt temaet nettvenner.

5.0 Diskusjon i lys av tidligere forskning og teoretiske perspektiver

I dette kapitlet blir studiens funn diskutert i lys av tidligere presentert forskning og teori. De førende spørsmålene for diskusjonen er hvordan miljøpersonalets erfaringer kan forstås ut ifra de teoretiske perspektivene om kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid, standardisert forløp og familiekonfigurasjoner, og hvorvidt en kan se det opp mot tidligere forskning. Diskusjonen presenteres i temaene *når ungdommene får et nytt fokuspunkt, ungdommenes konfigurasjon, miljøpersonalets erfaringer i lys av kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid og ungdommenes overgang til voksenlivet*. Avslutningsvis oppsummerer jeg diskusjonen.

5.1 Når ungdommene får et nytt fokuspunkt

Når en ungdom flytter inn i en barnevernsinstitusjon kan en i tråd med konfigurasjonsperspektivet argumentere for at hen får et nytt fokuspunkt i livet. Dette med tanke på at ungdommen flytter inn i en ny bolig, med nye mennesker, i et nytt nærmiljø. Widmer (2010, s. 7) belyser at endringen også kan skape en variasjon i familiekonfigurasjonen. I tråd med dette viser Slettebø (2009, s. 61) forskning at foreldre ofte føler seg devaluert som foreldre

når de blir atskilt fra ungdommen. Flere blir usikre på foreldrerollen og opplever at selvfølelsen svekkes betydelig. I lys av Pérez-Hernando og Fuentes-Peláez (2020, s. 12-14) kan en argumentere for at nettverk og gruppeintervensjonsprogrammer kan lindre slike følelser, ettersom det kan reduserer stress, emosjonell utmattelse og hjelpe foreldre med å bearbeide situasjonen hvor familien ble atskilt. Widmer (2010, s. 99-100) viser imidlertid at følelsen av å bli devaluert som foreldre kan medføre at foreldrene isolerer seg, og derav trekker seg tilbake fra familie og nettverk. Foreldres isolasjon fra familieforhold kan videre skape en omfordeling av ressurser, noe som kan medføre at ungdommen ikke får lik tilgang på dem. I tråd med Widmers forskning på familier med psykiske utfordringer kan en belyse dette som en konsekvens av at ungdommene ofte gir mindre støtte i familiekonfigurasjonen etter de har flyttet inn i institusjonen. Dermed kan konfigurasjonen velge å prioritere ressursene til andre gjensidig avhengige familiemedlemmer (Widmer, 2010, s. 99-100).

I min studie belyser miljøpersonalet at de har erfart tendenser i likhet med resonnementet ovenfor når de har forsøkt å ombygge relasjonen mellom ungdommene og foreldrene, hvor foreldrene velger å ta avstand fra ungdommen. De beskriver at de kan ha forståelse for at foreldrene trenger å beskytte seg selv og resten av familien, men at veiledningen opp mot å styrke relasjonene til ungdommene da kan oppleves som utfordrende. Samtidig belyser miljøpersonalet at flere ungdommer ikke har forståelse for at familien ikke ønsker kontakt, da de føler på en tilknytning. Noen av ungdommene velger derfor å kjempe for relasjonene. I lys av konfigurasjonsperspektivet kan dette forklares av at ungdommene opplever en avhengighet til foreldrene, ettersom de for eksempel gir en emosjonell tilknytning som ingen andre kan tilfredsstille. Ungdommene som velger å kjempe for relasjonen, ønsker dermed å bevare den gjensidige avhengigheten og velger derfor å stå i konflikten ovenfor å avslutte forholdet (Widmer, 2010, s. 10).

I tilfellene hvor familien avviser ungdommen uten konflikt, kan en på den andre siden argumentere for at den gjensidige avhengigheten ikke lenger eksisterer mellom familie-medlemmene (Widmer, 2010, s. 7). I lys av standardisert forløp kan en da argumentere for at familieråd kan være en egnet arbeidsmetode for å hjelpe ungdommene med å opprettholde kontakten med familie og nettverk. Dette med tanke på at ungdommene selv inviterer de individene dem føler seg avhengig av til møtet, og at konfigurasjonen får en

anledning til å vise medansvar og delaktighet i ungdommens liv (Bufdir, 2023, s. 14; Slettebø, 2009, s. 90). I tråd med konfigurasjonsperspektivet kan en argumentere for at arbeidsmetoden kan kartlegge nye gjensidige avhengigheter og derav ressurser som kan være på sikt. Til tross for at miljøpersonalet i min studie stiller seg positiv til familieråd, er det imidlertid ingen som har direkte erfaring med arbeidsmetoden. De forteller at de i ulike tilfeller har introdusert familieråd for ungdommer og kommet i en startfase, men at det ofte stopper opp når ungdommene selv skal invitere konfigurasjonen. En kan derav argumentere for at metoden har et godt teoretisk utgangspunkt, men at det er noe vanskelig å gjennomføre den i praksis i barnevernsinstitusjoner.

Videre setter miljøpersonalet søkelys på at det ikke bare er familiene som kan velge å ta avstand fra ungdommen, men at også ungdommene kan ta avstand fra familien når de flytter inn i institusjonen. Ifølge miljøpersonalet kan dette stamme fra at ungdommene ofte føler seg avvist når de ikke får lov å bo hjemme, noe en kan se i samsvar med tidligere forskning som belyser at barn under barnevernets omsorg ofte har sterke og motstridende følelser ovenfor foreldrene sine (Granerud et al., 2021, s. 74). Dette illustrerer at endringen i ungdommenes livsløp og fokuspunkt ikke alltid oppleves som positivt eller autonomt (Widmer, 2010, s. 17). I lys av separasjonen og avvisingen er det samtidig flere foreldre som opplever å savne barnet sitt, noe som ofte fører til at de tar kontakt med miljøpersonalet (Slettebø, 2009, s. 61). Ifølge miljøpersonalet medfører dette ofte til at den tiden de skal benytte til ungdommene, da blir brukt til familien. Kartleggingsverktøyet familiens plan blir derfor belyst som en viktig arbeidsmetode innenfor familie- og nettverksarbeidet. Familiens plan er Frelsesarmeens eget verktøy og derfor ikke en del av standardisert forløp, men dens nytte kan belyses i tråd med det. Dette med tanke på at dens hovedfokus er å involvere ungdommenes familie og nettverk i utviklings- og endringsarbeidet og bidra til medvirkning. Ifølge Bufdir (2023, s. 15) er dette viktige fokusområder i forløpet ettersom institusjonen er pliktig, ifølge barnevernsloven, til å samarbeide med ungdommenes familier. Dette kan samtidig antyde at andre barnevernsinstitusjoner har utviklet lignende kartleggingsverktøy.

Miljøpersonalet belyser samtidig at en utfordring i arbeidet med å ombygge relasjonene, når ungdommene avviser familien, er taushetsplikten. Dette illustreres gjennom fortellinger om ungdommer som uttrykker at de ikke ønsker at miljøpersonalet skal dele informasjon om de

til foreldrene. Ifølge barnevernsloven (2021, § 1-4) må miljøpersonalet lytte til dette, så lenge ungdommene er i stand til å danne egne meninger og er moden nok til å utrykke dem. Samtidig belyser miljøpersonalet at det kan være vanskelig å opprettholde ungdommenes ønske i praksis, ettersom enkelte foreldre har frivillig plassert ungdommen i institusjonen og derav fortsatt har foreldreansvaret. Miljøpersonalet viser med dette at foreldrene bør inkluderes i noe informasjon om ungdommens utvikling, men beskriver at det kan oppleves som et etisk dilemma ettersom partene ønsker ulike ting. I tråd med dette belyser Slettebø (2009, s. 25) at den praktiske grensen mellom daglig omsorg og foreldreansvar kan være vanskelig å definere, og derfor noe som kan skape konflikt mellom miljøpersonalet og foreldrene. Slettebø argumenterer derfor for at dette er noe som bør avklares i inntaksfasen. Dette er imidlertid ikke et fokusområde i standardisert forløp. Miljøpersonalet belyser at de derfor prøver å forklare til ungdommene hvorfor foreldrene ønsker informasjon, noe som ofte kan skape en forståelse hos ungdommene. Samtidig er det ikke alltid at dette har virkning, og miljøpersonalet må da støtte ungdommene ettersom det i hovedsak er dem de arbeider for (Barnevernsloven, 2021, § 1-1).

5.2 Ungdommenes konfigurasjon

Ungdommenes endring i fokuspunkt og familieforhold skaper et behov for å kartlegge hvilke ressurser ungdommene har tilgang på i sin konfigurasjon. Ifølge det standardiserte forløpet skal dette kartlegges allerede ved inntaksintervjuet, slik at institusjonen kan avklare hvilke behov og styrker ungdommene innehar (Bufdir, 2023, s. 26). Miljøpersonalet i min studie belyser imidlertid at dette ikke alltid er vellykket, ettersom ungdommene ofte ikke ønsker å dele informasjon om nettverket og derav konfigurasjonen. Samtidig setter de søkelys på at kartleggingsarbeidet blir praktisert gjennom hele oppholdet til ungdommene og at de bruker ulike arbeidsmetoder. For eksempel verktøyene genogram, livslinje og nettverkskart. Genogram og livslinje blir samtidig ikke benyttet i like stor grad som nettverkskart. I tråd med konfigurasjonsperspektivet kan en argumentere for at dette kan utelukke ungdommenes tidligere gjensidige avhengigheter, ettersom genogram og livslinje skaper en oversikt over ungdommenes fortid (Bufdir, 2023, s. 27; Widmer, 2010, s. 6-8).

For eksempel er det ifølge miljøpersonalet flere foreldre som har rusproblematikk. Ved bruk av livslinje kan miljøpersonalet kartlegge om problematikken har foregått i oppveksten til

ungdommene, og om der da var noen som tok seg av dem, som en onkel, fadder, eller nabo. Videre kan miljøpersonalet undersøke hvilken betydning dette individet har hatt for ungdommen, og om det er noen dem har følt seg avhengig av. Ved bruk av livslinje kan en dermed kartlegge om det er mulig å gjenopprette tidligere gjensidige avhengigheter. Miljøpersonalet belyser samtidig at de ofte benytter seg av nettverkskart, siden det gir et bilde av ungdommenes nettverk i dag, og derav hvilke ressurser som allerede eksisterer. Miljøpersonalet setter med dette søkelys på at verktøyet kan kartlegge hvorvidt de allerede eksisterende gjensidige avhengighetene har behov for å styrkes. I lys av Widmer (2010, s. 99) kan en dermed argumentere for at miljøpersonalet arbeider forebyggende, ettersom de forsøker å forebygge at ungdommene mister sin funksjon som støtteleverandør for andre medlemmer i konfigurasjonen.

Miljøpersonalet trekker også frem vennenettverket til ungdommene når de snakker om nettverkskartlegging. I fortellingene blir det satt søkelys på at ungdommene har svært varierte nettverk, noe som fører til ulik praksis. Felles er likevel at miljøpersonalet i hovedsak er opptatt av å tilrettelegge for at ungdommene kan opprettholde positive vennskap, for eksempel fra hjemstedet. Dette med tanke på en eventuell tilbakeføring til hjemmet, hvor ungdommene da har positive nettverk å flytte tilbake til. I lys av standardisert forløp kan en argumentere for at dette er et svært sentralt arbeid, siden det kan bidra med å sikre en god overgang fra institusjonen til livet etter utflytting (Bufdir, 2023, s. 20-21). Konfigurasjonsperspektivet bekrefter også dette, ettersom foreldrene til de gjensidige avhengige vennene potensielt kan bli en forlengelse av ressursene i vennskaps-dyaden, og derav konfigurasjonen til ungdommen (Widmer, 2010, s. 19-20).

Ifølge miljøpersonalet har imidlertid de fleste av ungdommene som bor i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner et lite eller negativt nettverk. Widmer (2010, s. 135-136) belyser i tråd med dette at skifte av fokuspunkt kan utvide ungdommenes konfigurasjoner, ettersom det skaper en overgang hvor ungdommene møter nye mennesker som potensielt kan være gjensidig avhengigheter. Miljøpersonalet beskriver imidlertid at det er vanskelig å finne sosiale arenaer hvor ungdommene kan utvikle slike relasjoner, men belyser samtidig skolen som en mulighet. Den er imidlertid ikke uten utfordringer. Ifølge miljøpersonalet møter ungdommene gjerne andre med lik problematikk på skolen, noe som kan føre til at de

utvider det negative nettverket og skaper mer fokus på det som allerede ikke fungerer. Miljøpersonalet beskriver at de i slike tilfeller prøver å bryte relasjonene eller oppfordre ungdommene til å ikke opprettholde dem. Med dette kan en se likheter med Widmers forskning på familier med psykiske utfordringer, ettersom konfigurasjonene til individene ofte er mer ustabile. Dette med tanke på at individene har dårligere kapasitet til å beholde venner over lengre tid og at fagpersoner ofte tar beslutninger for dem (Widmer, 2010, s. 122-123). Miljøpersonalet belyser samtidig at de erfarer at det er bedre at ungdommene har et nettverk, inkludert det negative, enn at de eksempelvis blir isolert i institusjonen. De prøver derfor ikke å bryte relasjonene uten å ha en erstatning. Miljøpersonalet setter samtidig søkelys på at dette arbeidet kan være svært krevende ettersom noen av ungdommene opparbeider seg en avhengighet til eksempelvis rusmidler i utviklingen av det negative nettverket. I tillegg kan det være et svært tidkrevende arbeid og derav noe de ikke alltid har mulighet til å fullføre, siden mange av ungdommene som blir plassert i barnevernsinstitusjoner skal være der i et relativt kort tidsrom. Dette kan en se i samsvar med den politiske intensjonen om å redusere bruken av barnevernsinstitusjoner (Bufdir, u.å.-b).

Videre belyser miljøpersonalet at de erfarer at flere og flere ungdommer utvikler digitale nettverk, noe en kan se i tråd med Medietilsynets rapport som setter søkelys på at tre av fire ungdommer spiller en form for dataspill. Dette kan med andre ord være en svært viktig del av hverdagen til mange ungdommer, og beskrives som en arena for underholdning, læring, vennskap og sosialt samvær (Medietilsynet, 2022, s. 3). Til tross for dette blir det av miljøpersonalet beskrevet en usikkerhet til digitale nettverk. Enkelte beskriver det som positivt siden det kan bidra til at ungdommene opprettholder kontakten med sitt allerede eksisterende nettverk. Andre beskriver det imidlertid som vanskelig å kartlegge, og frykter problematikk som «netttroll» og isolasjon.

Kojan et al. (2014, s. 69) belyser videre at en positiv side ved digitale nettverk kan være at ungdommene kan bygge symbolsk kapital med å være dyktige i ulike dataspill. NAV understreker dette i en avisartikkel fra NRK, hvor de oppfordrer unge til å føre opp spillkompetanse på CV-en. Dette med tanke på at spillkompetanse først og fremst viser at ungdommene har teknologisk innsikt, men også at de klarer å håndtere stressende situasjoner, samarbeid og koordinering, noe som kan være svært nyttig i ulike yrker

(Vestrheim & Flaa, 2023). I lys av konfigurasjonsperspektivet kan en i tråd med dette argumentere for at denne type kompetanse kan bidra til at ungdommene får arbeid, og derav et nytt fokuspunkt i livet hvor dem kan møte nye potensielle gjensidige avhengigheter (Widmer, 2010, s. 135-136). Dataspilling, både online og offline, kan med andre ord ha mange positive aspekt, der i blant hjelpe ungdommene med å utvide eller opprettholde konfigurasjonen. Kojan et al. (2014, s. 72) belyser i tråd med dette at det er viktig at miljøpersonalet kjenner til sjargongen, språket og kommunikasjonsmønstrene i sosiale nettsamfunn, ettersom de i utviklings- og endringsarbeidet skal møte ungdommene der de er.

Miljøpersonalet beskriver samtidig at de erfarer at denne type nettverk er vanskelig å kartlegge, noe som skaper en frykt for at ungdommene skal oppleve ulik problematikk. I lys av forskningen til Kojan et al. (2014, s. 68-70) kan en argumentere for at miljøpersonalets frykt har gyldighet. Dette med tanke på at «barn i risiko» er mer utsatt for negative hendelser i sosiale nettsamfunn, og at mange av de problembelastede miljøene som tidligere var fysisk synlig er flyttet til sosiale nettsamfunn. Mangelen på oversikt og kontroll kan derav skape utfordringer med å følge opp ungdommene, og beskytte de mot stress, mobbing, emosjonell og seksuell utnyttelse, eller andre overgrep. I dagens samfunn ser en eksempelvis avisartikler om en voksen mann som har utført nettovergrep på over 40 barn, profilert som en ung jente på ulike chattetjenester (Bolstad, 2022). I tråd med dette belyser Kojan et al. (2014, s. 71) at den ytterste konsekvensen av negativ kontakt gjennom sosiale nettsamfunn kan føre til at plasseringen i institusjonen blir mislykket. Av dette kan en argumentere for at miljøpersonalet jevnlig bør ha samtaler med ungdommene om nettvett, slik at de ikke utleverer seg selv på en skadelig måte.

5.3 Miljøpersonalets erfaringer i lys av kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid

I fortellingene til miljøpersonalet blir det belyst at de erfarer ulike utfordringer i samarbeidet med ungdommenes konfigurasjon. For eksempel setter de søkelys på at familiesamarbeidet kan preges av negativitet. Ifølge Slettebø (2009, s. 60) kan dette stamme fra at foreldre benekter eller bagatelliserer problemene til familien, og at de derfor er lite interessert i å samarbeide med miljøpersonalet. I lys av kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid kan en imidlertid argumentere for at negativiteten miljøpersonalet erfarer, stammer fra at foreldrene ikke har opparbeidet seg egnet påstandskunnskap om rollen til både barnevernet

og institusjonen (Levin, 2004, s. 46). Dette kan blant annet ses i sammenheng med medias overvekt av artikler med negative holdninger til barnevernet, og dens videre påvirkning av den tause kunnskapen til foreldre (Hjertø, 2017, s. 62; Kleppe, 2016, s. 129). I tråd med standardisert forløp er det dermed svært viktig å gi ungdommene og familiene informasjon som skaper forståelse og oversikt over situasjonen de er i (Bufdir, 2023, s. 17). Ifølge Slettebø (2009, s. 7) er dette i utgangspunktet barnevernets ansvar, men med tanke på at miljøpersonalet erfarer at foreldre ikke klarer å skille institusjonen fra barnevernet kan en argumentere for at noe av ansvaret havner på dem. Miljøpersonalet fremhever derfor ukesamtalen som en viktig arbeidsmetode for involvering og utvikling av et godt samarbeid med konfigurasjonene til ungdommene. I tråd med kunnskapsgrunnlaget kan en anse ukesamtalen som en arena hvor miljøpersonalet kan tilby påstandskunnskap om hva rollen deres innebærer. Miljøpersonalet understreker dette med å omtale ukesamtalen som en måte å ta foreldrene «inn i varmen». Dette kan videre bidra til at foreldrene føler på en forutsigbarhet og trygghet, noe standardisert forløp vektlegger (Bufdir, 2023, s. 17). Miljøpersonalet belyser samtidig at dette arbeidet ikke alltid er vellykket, noe som kan medføre en følelse av avmakt i foreldresamarbeidet.

Videre beskriver miljøpersonalet at det er vanskelig å sette ord på følelsen av avmakt, men forklarer at det kan stamme fra at foreldrene er voksne individer, og dermed har mer samfunnsmessig makt enn for eksempel ungdommene de ellers arbeider med. I lys av kunnskapsgrunnlaget kan en argumentere for at denne følelsen stammer fra fortrolighetskunnskapen til miljøpersonalet. Dette med tanke på at de selv har foreldre som har hatt en voksenrolle ovenfor dem i oppveksten, noe som har gitt dem erfaringer om hvordan foreldre opptrer i den konkrete virkeligheten. I situasjoner hvor ungdommenes foreldre er konfronterende kan dette derfor utfordre miljøpersonalets evne til å utarbeide tilpassede løsninger (Levin, 2004, s. 47). En kan derfor argumentere for at det er viktig at miljøpersonalet opparbeider seg ferdighetskunnskap om hvordan en arbeider i konflikt (Slettebø, 2009, s. 8). Dette med tanke på at det kan forbedre miljøpersonalets evne til å handle i den sosiale virkelighet, og derav gjøre de mer rustet til å møte foreldrene på en tilpasset måte. Miljøpersonalet setter samtidig søkelys på at enkelte allerede har denne ferdighetskunnskapen, og illustrerer viktigheten av å være lyttende, ydmyk og undersøkende i samtalene med foreldrene. Dette i likhet med Navarsete (2022, s. 66) sin studie, hvor det

blir belyst at tillit, respekt og god kommunikasjon er viktig i foreldresamarbeidet. I miljøpersonalets fortellinger om utfordringer og dilemma, blir det samtidig fremhevet at noen mangler denne ferdighetskunnskapen, og en kan dermed fremheve viktigheten av å kvalitetssikre arbeidet gjennom arbeidsmetoden erfaringsinnhenting.

I lys av miljøpersonalets erfaringer med kulturforskjeller kan en også se hvordan bruken av ren påstandskunnskap kan være ødeleggende for dyadene i konfigurasjonen til ungdommene. Miljøpersonalet illustrerer dette med en situasjon der en ungdom var født norsk, men var fra en annen kultur hvor menn skal ta seg av familien. Miljøpersonalet forteller at de ikke var bevisst dette, og sa derfor til ungdommen at han kunne beholde pengene han hadde arvet av faren, ovenfor å gi de til moren. I tråd med kunnskapsgrunnlaget kan en argumentere for at dette rådet stammet fra miljøpersonalets påstandskunnskap som tilsier at individer i Norge er likestillte, og derav skal forsørge sin egen økonomi (Ellingsæter, 2012, s. 20). Dette samsvarte imidlertid ikke med påstandskunnskapen til ungdommens konfigurasjon, og moren brøt derfor kontakten med ungdommen. I lys av konfigurasjonsperspektivet kan en argumentere for at moren ikke lenger følte seg avhengig av ungdommen, ettersom hun hadde mulighet til å finne lignende økonomiske ressurser i andre relasjoner (Widmer, 2010, s. 10). Samtidig kan en også argumentere, ut i fra Widmers forskning på familier med psykiske utfordringer, at mulige følelser av økt stress, utmattelse og håpløshet også kunne være årsaker til at hun valgte å trekke seg ut av konfigurasjonen (Widmer, 2010, s. 100). Ettersom dette ble resultatet kan en hevde at miljøpersonalet opparbeidet seg ny ferdighetskunnskap, som tilsier at en må være bevisst ungdommenes familiebakgrunn.

Min studie setter med dette søkelys på at miljøpersonalet bruker ulike former for kunnskap i arbeidet med ungdommenes konfigurasjon. I lys av Grimen kan en samtidig argumentere for at kunnskapen blir syntetisert, ettersom flere i miljøpersonalet opplever at arbeidet blir en del av deres tause kunnskap (Grimen, 2008, s. 74; Jensen, 2021, s. 35). Miljøpersonalet bruker samtidig kunnskapen i ulike rapporter, hvor de systematiserer bruken av de ulike arbeidsmetodene i det standardiserte forløpet. En kan derfor stille seg undrende til om kunnskapen faktisk er taus. I intervjuene setter de eksempelvis ord på hva de gjør, og en kan derfor belyse kunnskapen som praktisk istedenfor taus. Dette til tross for at Kleppe (2016, s.

129) beskriver at den tause kunnskapen kan anses som ferdighetskunnskap, og derav en del av praksiskunnskapen. Det sentrale er at kunnskapen til miljøpersonalet ikke er ordløs, noe som er sentralt i taus kunnskap (Levin, 2004, s. 48).

5.4 Ungdommenes overgang til voksenlivet

Når ungdommenes opphold i institusjonen avsluttes og fokuspunktet endres på nytt, er det flere ungdommer som opplever at overgangen til voksenlivet er brå. Ifølge Paulsen stammer dette fra at ungdommene har begrenset tilgang på ressurser i konfigurasjonen sin, og at de derfor i stor grad blir overlatt til seg selv når de flytter ut av institusjonen. Dette kan også ses i sammenheng med at mange av ungdommene opplever at de støttende relasjonene i barnevernssystemet, eksempelvis miljøpersonalet, blir avsluttet på et sårbart tidspunkt i livet (Paulsen, 2017, s. 1-2). I tråd med konfigurasjonsperspektivet kan en dermed argumentere for at enkelte ungdommer opplever miljøpersonalet som en del av konfigurasjonen sin (Widmer, 2010, s. 144). Ifølge miljøpersonalet kan dette være problematisk, ettersom deres rolle er å være profesjonelle hjelpere i tråd med lovverket. Deres arbeid med ungdommene skal derfor avsluttes når de har flyttet ut av institusjonen, hvis de ikke har ettervern. Overgangsfasen i standardisert forløp er dermed svært viktig, siden den skal sikre ungdommene en god overgang til det neste stadiet i livet.

I overgangsfasen skal miljøpersonalet arbeide med å generalisere de positive effektene av oppholdet slik at ungdommene får mulighet til et bedre liv (Bufdir, 2023, s. 20).

Miljøpersonalet forklarer at de ikke har opparbeidet seg erfaring med denne fasen siden standardisert forløp nylig er innført i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner. I samtalene blir det likevel fremhevet at de har mange års erfaring med utflytting. Dermed kan en argumentere for at de har opparbeidet seg fortolighetskunnskap, som tilsier at det er viktig å styrke de gjensidige avhengighetene i konfigurasjonen til ungdommene, noe som står sentralt i både standardisert forløp og Paulsens forskning. Miljøpersonalet illustrerer dette for eksempel med historier om utflyttede ungdommer som ringer institusjonen fordi de er ensomme eller trenger hjelp til å vaske klær. Miljøpersonalet ser derfor nytten av overgangsfasen, siden den har innført ulike verktøy slik som overgangsplanen. I overgangsplanen skal en sette opp ulike kontaktpersoner i konfigurasjonen til ungdommene, hvor hvert individ har sin funksjon. Viktigheten av dette understrekes av forskningen til Paulsen (2017, s. 1-2), hvor

hun poengterer at ungdommene i barnevernet ofte har behov for mer oppfølging i overgangen til voksenlivet ettersom de ofte har flere risikofaktorer. Navarsete (2022, s. 62) belyser i tråd med dette at det er viktig å planlegge godt når ungdommene skal flytte ut fra institusjonen, noe en også kan se i sammenheng med standardisert forløp. God planlegging, styrkning av gjensidige avhengigheter og medvirkning er med andre ord viktige faktorer for en vellykket overgang til voksenlivet. Uten dette er det fare for at ungdommene kan streve i voksenlivet (Paulsen, 2017, s. 2).

5.5 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg diskutert funn i tråd med tidligere forskning og de teoretiske perspektivene: kunnskapsgrunnlaget i sosialt arbeid, standardisert forløp og konfigurasjonsperspektivet. Av dette ble det belyst at miljøpersonalets erfaringer med familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner er sporbare til både tidligere forskning og de utvalgte teoretiske perspektivene.

I lys av konfigurasjonsperspektivet kan en allerede i inntaksfasen se hvordan ungdommenes nye fokuspunkt, barnevernsinstitusjonen, kan skape en endring i familiekonfigurasjonen (Widmer, 2010, s. 7). Tidligere forskning belyser for eksempel at flere foreldre opplever en usikkerhet i foreldrerollen og at selvfølelsen svekkes betydelig når de blir atskilt fra ungdommen (Slettebø, 2009, s. 61). Dette kan dermed gjøre at de trekker seg tilbake fra familie og nettverk, med mindre nettverket er støttende, noe som kan forårsake en omfordeling av ressurser i konfigurasjonen (Pérez-Hernando & Fuentes-Peláez, 2020, s. 12-14; Widmer, 2010, s. 99). I denne studien ser en likheter til dette gjennom miljøpersonalets fortellinger om å ombygge relasjonene mellom ungdommene og foreldrene, hvor foreldrene tar avstand fra ungdommen. I diskusjonen settes det søkelys på at familieråd kan være en arbeidsmetode for å opprettholde ungdommenes gjensidige avhengigheter (Bufdir, 2023, s. 14; Widmer, 2010, s. 10). Miljøpersonalet erfarer imidlertid utfordringer med familieråd, ettersom arbeidet ofte stanser når ungdommene selv skal invitere konfigurasjonen. Videre illustrerer miljøpersonalet at det ikke bare er foreldrene som kan velge å ta avstand fra ungdommene, men at også ungdommene kan ta avstand fra foreldrene. Ifølge miljøpersonalet kan dette medføre at foreldrene tar hyppigere kontakt med miljøpersonalet, noe en kan se i samsvar med tidligere forskning (Slettebø, 2009, s. 61). Miljøpersonalet

belyser imidlertid dette som problematisk ettersom det tar av tiden de skal bruke med ungdommene. De illustrerer derfor viktigheten av kartleggingsverktøyet familiens plan, siden det blant annet avklarer hvilken kontakt som skal forekomme mellom foreldrene og miljøpersonalet.

Endringene i ungdommenes fokuspunkt og familieforhold skaper videre et behov for å kartlegge hvilke ressurser ungdommene har tilgang på i sin konfigurasjon. Ifølge standardisert forløp skal denne kartleggingen starte allerede ved inntaksintervjuet. Miljøpersonalet belyser imidlertid at dette ikke alltid er vellykket, ettersom flere av ungdommene ikke ønsker å dele informasjon om sin konfigurasjon. Standardisert forløp har i tråd med dette ulike kartleggingsverktøy, eksempelvis genogram, livslinje og nettverkskart, som kan benyttes underveis i oppholdet (Bufdir, 2023, s. 26-27). Miljøpersonalet belyser at de i hovedsak benytter seg av nettverkskart, ettersom det gir et bilde av ungdommenes nettverk i dag og hvorvidt de allerede eksisterende gjensidige avhengighetene har behov for å styrkes. I lys av konfigurasjonsperspektivet kan en derfor argumentere for at miljøpersonalet arbeider forebyggende, ettersom de forsøker å forebygge at ungdommene mister sin funksjon som støtteleverandør i familiekonfigurasjonen (Widmer, 2010, s. 99).

Videre setter miljøpersonalet søkelys på at mange av ungdommene som flytter inn i institusjonen har et lite vennenettverk. I tråd med dette blir det diskutert at endringen i fokuspunkt kan bidra med å utvide konfigurasjonen til ungdommene. Miljøpersonalet belyser imidlertid dette som utfordrende siden ungdommene sjeldent ønsker å ta del i positive arenaer, som skole og fritidsaktiviteter. I tillegg har ungdommene, når de tar del i slike arenaer, en tendens til å utvide det negative nettverket. Ettersom dette kan være skadelig for positiv utvikling prøver derfor miljøpersonalet å finne erstatninger for slike nettverk, eller oppfordre dem til å bryte kontakten med de negative relasjonene. Med dette viser denne studien paralleller til Widmers forskning på familier med psykiske utfordringer, hvor konfigurasjonene ble belyst som ustabile blant annet på grunn av at fagpersoner tok beslutninger for individene (Widmer, 2010, s. 122-123). Ifølge miljøpersonalet har mange av ungdommene samtidig digitale nettverk. Miljøpersonalet opplever imidlertid en usikkerhet til dette, ettersom de erfares som vanskelig å kartlegge. I lys av tidligere forskning kan en på den ene siden argumentere for at digitale nettverk kan ha mange positive sider, nettopp

fordi det kan være en arena for læring, underholdning, vennskap og sosialt samvær, noe som kan bidra med at ungdommene utvider konfigurasjonen sin (Medietilsynet, 2022, s. 3; Widmer, 2010, s. 135-136). På den andre siden kan det ifølge miljøpersonalet innebære ulik problematikk, som isolasjon og «netttroll». I tråd med dette belyser Kojan et al. at mange av de problembelastede miljøene som tidligere var fysisk synlig, nå er flyttet til sosiale nettsamfunn. Derav belyses det at miljøpersonalets usikkerhet har gyldighet, ettersom mangelen på oversikt og kontroll kan skape utfordringer med å følge opp ungdommene, noe som i ytterste konsekvens kan medføre at plasseringen i institusjonen kan bli mislykket (Kojan et al., 2014, s. 68-71).

I diskusjonen settes det også søkelys på hvordan miljøpersonalet bruker ulike former for kunnskap i arbeidet med konfigurasjonen til ungdommene, noe som fremhever viktigheten av praksiskunnskap. Dette med tanke på at egnet praksiskunnskap kan forbedre miljøpersonalets evne til å handle i den sosiale virkelighet, og derav gjøre de mer rustet til å møte foreldrene på en tilpasset måte. Samtidig belyses også viktigheten av å ha en bred påstandskunnskap i møtet med ungdommenes konfigurasjon. En uoverensstemmelse eller mangel på dette kan, ifølge miljøpersonalet, skape konflikter både med og innad ungdommenes konfigurasjon. Miljøpersonalets erfaringer belyser dermed viktigheten av å syntetisere kunnskap i praksis, altså å se sammenhenger og samordne ulike kunnskapsformer deretter (Grimen, 2008, s. 74).

Avslutningsvis diskuteres ungdommenes overgang til voksenlivet. Ifølge tidligere forskning er det mange av ungdommene som opplever denne overgangen som brå ettersom de har begrenset tilgang på ressurser i konfigurasjonen sin. Mange opplever derfor at de støttende relasjonene i barnevernssystemet, eksempelvis miljøpersonalet, blir avsluttet på et sårbart tidspunkt i livet (Paulsen, 2017, s. 1-2). I lys av konfigurasjonsperspektivet kan dette illustrere at enkelte ungdommer betrakter miljøpersonalet som en del av konfigurasjonen sin. Miljøpersonalet beskriver dette imidlertid som problematisk siden deres rolle er å være profesjonelle hjelpere i tråd med lovverket. Overgangsfasen i standardisert forløp belyses dermed som svært viktig siden den skal sikre ungdommene en god overgang til det neste stadiet i livet. Til tross for at miljøpersonalet ikke har opparbeidet seg praksiskunnskap om denne fasen, understreker de viktigheten av å styrke de gjensidige avhengighetene ettersom

deres fortolighetskunnskap tilsier at ungdommene ofte har behov for hjelp med diverse ting når de flytter ut fra institusjonen. Uten denne type ressurser er det fare for at ungdommene kan streve i voksenlivet (Paulsen, 2017, s. 2).

6.0 Oppsummerende avslutning

Hensikten med studien har vært å øke kunnskapen og forståelsen av familie- og nettverksarbeid i barnevernsinstitusjoner. Gjennom OsloMets Mastertorg 2022 knyttet jeg meg til et prosjekt i Frelsesarmeen, hvor deres ønske var å opparbeide mer kunnskap om familie- og nettverksarbeidet i deres barnevernsinstitusjoner. Dette med tanke på at de nylig hadde utarbeidet nye rutiner og verktøy for involvering av ungdommenes familie og nettverk, samt at det var flere år siden arbeidet hadde vært gjenstand for et større forskningsprosjekt. Problemstillingen for studien har vært *«Hvilke arbeidsmetoder har Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner for samarbeid med ungdommenes familie og nettverk, og hvilke erfaringer har miljøpersonalet rundt dette?»*.

For å skape en utvidet forståelse av problemstillingen gjennomførte jeg syv individuelle kvalitative intervju med miljøpersonell i Frelsesarmeen, hvor intervjuene var semistrukturerte. Etter intervjuene transkriberte jeg datamaterialet, og foretok en tematisk analyse. I analysen ble det fremhevet at en styrke med studien er dens interne validitet. Dette med tanke på at miljøpersonalet beskriver like erfaringer rundt familie- og nettverksarbeidet, selv om de har ulik bakgrunn, arbeidserfaring og utdanning. Funn i den tematiske analysen ble videre diskutert i lys av teori om kunnskapsgrunnet i sosialt arbeid, standardisert forløp og konfigurasjonsperspektivet. En kan argumentere for at en svakhet med diskusjonen er at det er presentert lite kritikk til de teoretiske perspektivene. Jeg har samtidig vært observant på å diskutere studiens funn i tråd med tidligere forskning, noe jeg vil argumentere for at har styrket diskusjonen.

Studiens funn har vist at miljøpersonalet i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner har ulike assosiasjoner til familie- og nettverksarbeidet. Et overordnet tema som blir satt søkelys på er imidlertid standardisert forløp. Til tross for at standardisert forløp nylig er innført i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner, har det fått en sentral rolle ettersom det har

scriptgjort mye av arbeidet miljøpersonalet utfører i familie- og nettverksarbeidet. For eksempel har det scriptgjort arbeidsmetodene: ukesamtalen, familieråd og ulike nettverkskartleggingsverktøy som genogram, livslinje og nettverkskart. Ettersom standardisert forløp har forbedret oversikten og systematiseringen av arbeidet med familie- og nettverk har Frelsesarmeen også valgt å inkludere egne arbeidsmetoder, som familiens plan, i systematiseringen. Ifølge miljøpersonalet har dette ført til en bedre oppfølging av arbeidsmetodene. I tillegg har standardisert forløp også introdusert arbeidsmetoden erfaringsinnhenting, en metode miljøpersonalet belyser som viktig ettersom det bidrar med å kvalitetssikre arbeidet de utfører med ungdommenes familie og nettverk.

Videre belyser studiens funn at miljøpersonalet erfarer ulike utfordringer i familie- og nettverksarbeidet. I foreldresamarbeidet kan det eksempelvis bestå av at samarbeidet er preget av negativitet. I slike tilfeller belyser miljøpersonalet ukesamtalen som en viktig arbeidsmetode. Dette med tanke på at det er en arena hvor miljøpersonalet jevnlig kan snakke med foreldrene og inkludere de i både positive og negative hendelser i hverdagen til ungdommene. Utfordringer i ungdommenes nettverk består imidlertid i hovedsak av at ungdommene enten mangler et nettverk eller har behov for å erstatte et negativt et. Miljøpersonalet belyser samtidig at de opplever å ha litt for få arbeidsmetoder for å hjelpe ungdommene med denne problematikken. Samtidig blir det beskrevet at flere av ungdommene har digitale nettverk, hvor de kan opprettholde eller utvide vennenettverket. Miljøpersonalet opplever imidlertid en usikkerhet rundt denne type nettverk ettersom det er vanskelig å kartlegge og derav vanskelig å ha en oversikt over. I tråd med dette beskriver flere problematikk som isolasjon og «netttroll». Studien belyser med dette en usikkerhet rundt temaet nettvenner.

I diskusjonen om studiens funn, tidligere forskning og de teoretiske perspektivene ble det videre belyst at ungdommenes forandring i fokuspunkt, kan forårsake endringer i familie-konfigurasjonen. Dette med tanke på at enkelte foreldre velger å trekke seg tilbake fra familie og nettverk, noe som kan medføre en omfordeling av ressurser og at ungdommene ikke får lik tilgang på dem. Derav er det viktig at miljøpersonalet kartlegger ungdommenes ressurser. Standardisert forløp har i tråd med dette ulike kartleggingsverktøy, som genogram, livslinje og nettverkskart. Miljøpersonalet beskriver at de i hovedsak benytter

nettverkskartet siden dette skaper et bilde av ungdommenes nåværende konfigurasjon og hvorvidt de gjensidige avhengighetene har behov for å styrkes. Av dette belyses det at miljøpersonalet arbeider forebyggende, ettersom de forsøker å forebygge at ungdommene mister sin funksjon som støtteleverandør i familiekonfigurasjonen. Diskusjonen setter også søkelys på viktigheten av kunnskap i arbeidet med ungdommenes familie og nettverk. Dette med tanke på at egnet praksiskunnskap kan forbedre miljøpersonalets evne til å handle i den sosiale virkeligheten, og derav gjøre de mer rustet til å møte foreldrene på en tilpasset måte. Samtidig belyses også viktigheten av å ha en bred påstandskunnskap, ettersom en uoverensstemmelse eller mangel på påstandskunnskap kan skape konflikter både med og innad i ungdommenes konfigurasjon. I tråd med dette belyses viktigheten av å syntetisere kunnskap i praksis.

Videre viser diskusjonen at endringen i fokuspunkt kan føre til at ungdommene møter nye gjensidige avhengigheter og utvider konfigurasjonen sin. Miljøpersonalet belyser imidlertid at mange av ungdommene har ustabile konfigurasjoner, noe som kan forekomme av ulike årsaker. Eksempelvis at ungdommene har dårlig kapasitet til å beholde venner over lengre tid eller at miljøpersonalet påvirker ungdommene til å avslutte negative relasjoner. Mange av ungdommene har samtidig digitale nettverk. Til tross for at miljøpersonalet erfarer at det er bedre at ungdommene har et vennenettverk ovenfor at de blir isolert i institusjonen, opplever de en usikkerhet rundt denne type nettverk ettersom de er vanskelig å kartlegge. Det belyses samtidig som positivt ettersom det kan bidra med at ungdommene opprettholder kontakten med gjensidige avhengigheter eller utvider konfigurasjonen sin, noe som videre kan bidra med at overgangen og utflyttingen fra barnevernsinstitusjonen kan oppleves mindre brå.

I sum skaper studiens funn og diskusjon en utvidet forståelse av problemstillingen. I lys av at miljøpersonalet erfarer at arbeidsmetodene har ulik påvirkning på ungdommenes familie og nettverk, kan en samtidig argumentere for at arbeidsmetodene kan ha varierende virkning på familie- og nettverksarbeidet. For eksempel kan andre barnevernsinstitusjoner oppleve at familieråd er en god arbeidsmetode for familie- og nettverksarbeid selv om miljøpersonalet i denne studien erfarer det som utfordrende å gjennomføre. Til tross for dette kan en

argumentere for at deler av studien kan generaliseres, ettersom flere av studiets funn er sporbare til både tidligere forskning og de teoretiske perspektivene.

Avslutningsvis viser studien at det foreligger behov for videre forskning på tematikken. Det hadde eksempelvis vært interessant å videre utforske hvorvidt miljøpersonalet i Frelsesarmeen bruker kartleggingsverktøyet «du vet best hvordan du har det», samt dens nytte da dette ikke var fremtredende i min studie. Videre hadde det også vært interessant å undersøke hvilke arbeidsmetoder andre barnevernsinstitusjoner har for familie- og nettverksarbeid, og om de har utarbeidet arbeidsmetoder som har likheter til Frelsesarmeens kartleggingsverktøy: «familiens plan» og «du vet best hvordan du har det». Det hadde også vært interessant å videre undersøke ungdommenes vennenettverk, spesielt det digitale. Dette er tydelig noe miljøpersonalet i Frelsesarmeen opplever en usikkerhet rundt, og det hadde derfor vært nyttig å belyse hvordan miljøpersonalet i ulike barnevernsinstitusjoner håndterer dette og hvordan en bør snakke med ungdommene om det. Slike undersøkelser kan potensielt forbedre tjenestene som tilbys i dag.

Litteraturliste

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). *Veileder for forløp i barnevernsinstitusjoner* (2. utg.).

https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/institusjon/veileder_for_forlop_i_barnevernsinstitusjoner.pdf

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernsloven>

Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2002). *Individualization: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. Sage Publications Ltd.

Bolstad, J. (2022, 26. september). «Operasjon krypt»: Mann (46) tiltalt for nettovergrep mot over 40 barn. NRK. <https://www.nrk.no/vestland/mann-46-tiltalt-for-nettovergrep-i-operasjon-krypt-saka-1.16116950>

Bufdir. (2022, 28. februar). *Sektorer, næringer og yrker: kjønnsfordeling*.

https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/kjonnslikestilling/Arbeidsliv_og_kjonn/Kjonnsfordeling_sektorer/

Bufdir. (u.å.-a). *Barnevernsinstitusjoner*. <https://www.bufdir.no/barnevern/institusjoner/>

Bufdir. (u.å.-b). *Barn i institusjon*.

<https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/Barn-i-institusjon#section-43>

Bufdir. (u.å.-c). *Hva gjør barnevernet?*

<https://www.bufdir.no/barnevern/hva-gjor-barnevernet/>

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal.

Ellingsæter, A. L. (2012). Innledning: Velferdsstatens familier. I A. L. Ellingsæter & K.

Widerberg (Red.), *Velferdsstatens Familier: Nye sosiologiske perspektiver* (s. 13-30).

Gyldendal.

Fellesorganisasjonen. (2017). *Global definisjon av sosialt arbeid*. FO.

<https://www.fo.no/aktuelle-brosjyrer/global-definisjon-av-sosialt-arbeid>

Finset, A. (1986). *Familien og det sosiale nettverket* (2. utg.). J. W. Cappelens Forlag AS.

Frelsesarmeen. (u.å.-a). *Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner*.

<https://frelsesarmeen.no/barne-og-familievern/frelsesarmeens-barnevernsinstitusjoner>

Frelsesarmeen. (u.å.-b). *Om Frelsesarmeens barne- og familievern*.

<https://frelsesarmeen.no/barne-og-familievern/om-oss-frelsesarmeen-barne-og-familievern>

- Frelsesarmeen. (u.å.-c). *Om oss*. <https://frelsesarmeen.no/om-oss>
- Frelsesarmeen. (u.å.-d). *Tro og verdier*. <https://frelsesarmeen.no/om-oss/tro-og-verdier>
- Fyrand, L. (2016). *Sosialt nettverk: Teori og praksis* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Gabb, J. (2008). *Researching Intimacy in Families*. Palgrave Macmillian.
- Granerud, A.-M., Syrstad, E. & Nikolaisen Andersen, E. W. (2021). Etter fylkesnemnda – hva med foreldrene? Oppfølging av foreldre etter omsorgsovertagelse – ansvar og rollefordeling. *Fontene forskning*, 14(1), 73-78.
- Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I A. Molander & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. 71-86). Universitetsforlaget.
- Haugan, V. (2022). Sosiale nettverk fremmer helse. NDLA. <https://ndla.no/article/30932>
- Hjertø, P. (2017). *Barnevernets omdømme og medias påvirkning* [Masteroppgave, UiT Norges arktiske universitet]. Munin. <https://hdl.handle.net/10037/12078>
- Jacobsen, D. I. (2017). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Jenssen, D. (2021). *Vitenskapsteori i sosialt arbeid: Tilnærminger og normative spørsmål*. Samlaget.
- Johannessen, K. S. (1999). *Praxis och tyst kunnande*. Dialoger.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (2017). Kvalitative analysetraditioner i samfunnsvidenskabelig forskning. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitativ analyse: Syv traditioner* (s. 9-26). Hans Reitzels Forlag.
- Kleppe, L. C. (2016). Kunnskap i sosialt arbeid. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: En grunnbok* (2. utg., s. 125-138). Universitetsforlaget.
- Kojan, B. H., Marthinsen E. & Clifford, G. (2014). Barnevern og sosiale nettsamfunn – en utforskende analyse. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 91(2-3), 62-76.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2014-02-03-02>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2021). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Gyldendal.
- Leseth, A. B. & Tellmann, S. M. (2018). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

- Levin, I. (2004). *Hva er sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Magnusson, E. & Marecek, J. (2015). *Doing interview-based qualitative research: a learner's guide*. Cambridge University Press.
- Medietilsynet. (2022). *Spillfrelste tenåringsgutter og jenter som faller fra: Slik gamer barn og unge* (Barn og medier 2022).
https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/221109_gamingreport.pdf
- Meld. St. 24 (2015-2016). *Familien – ansvar, frihet og valgmuligheter*. Det kongelige barne- og likestillingsdepartement.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/8e378de25cfa49f28851cb0ef91a7f82/no/pdfs/stm201520160024000dddpdfs.pdf>
- Navarsete, J. (2022). *Kommunalt barnevern og statleg barnevernsinstitusjon; opplevingar og praksiserfaringar med foreldresamarbeid* [Masteroppgave, Høgskolen i innlandet]. INN. <https://brage.inn.no/inn-xmlui/handle/11250/3032945>
- Nyheim Solbrække, K. & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapenes forståelser av kjønn. I W. Mühleisen & J. Lorentzen (Red.), *Kjønnforskning: En grunnbok* (s. 63-72). Universitetsforlaget.
- Parsons, T. & Bales, R. F. (1956). *Family Socialization and Interaction Process*. Routledge.
- Paulsen, V. (2017). *Overgang til voksenlivet for ungdom i barnevernet* [Doktorgradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. Open. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2478174>
- Pérez-Hernando, S. & Fuentes-Peláez, N. (2020). The Potential of Networks for Families in the Child Protection System: A Systematic Review. *Social Sciences*, 9(5), 70.
<https://doi.org/10.3390/socsci9050070>
- Polanyi, M. (2000). *Den tause kunnskapen: En innføring i taus kunnskap*. Spartacus Forlag.
- Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Det kongelige barne- og familiedepartement.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- Skribekk, S., Kjølørød, L. & Schackt, J. (2022). Familie. *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/familie>
- Slettebø, T. (2009). *Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert utenfor hjemmet av*

barneverntjenesten: Kunnskap og metoder i praktisk arbeid (1/2009). Diakonhjemmet Høgskole.

https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/oppfolging_av_foreldre_med_barn_ungdom_plassert_utenfor_hjemmet_av_barneverntjenesten.pdf

Solvang, P. K. (2020). Sosialkonstruksjonisme. I D. Jenssen, M. Kjørstad, S. Seim & P. A. Tufte (Red.), *Vitenskapsteori for sosial og helsefag* (s. 248-271). Gyldendal.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.

Ulvik, O. S. (2014). Å utforske barns deltakelse i hverdagslivet: metodologiske refleksjoner. I L. M. Gulbrandsen (Red.), *Barns deltakelse i hverdagsliv og profesjonell praksis: en utforskende tilnærming* (s. 56–74). Universitetsforlaget.

Vestrheim, A. S. & Flaa, A. (2023, 27. april). Gaming kan vera ein døropnar for unge. NRK. <https://www.nrk.no/vestland/gaming-kan-vera-ein-doropnar-for-unge-1.16380973>

Widmer, E. D. (2010). *Family Configurations: A Structural Approach to Family Diversity*. Routledge.

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Før intervjuet

Velkommen. Først vil jeg si tusen takk for at du tar deg tid til å delta i dette intervjuet. Mitt navn er Elise og jeg studerer ved OsloMet, hvor jeg skriver en masteroppgave som handler om familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner. Oppgaven skal ha en problemstilling som ønsker å gå nærmere inn på det praktiske arbeidet rundt denne tematikken og i denne sammenheng gjør jeg nå intervju med dere ansatte. Ønske mitt er å få en beskrivelse av hvordan dere arbeider med familie og nettverk, samt dine tanker, opplevelser og vurderinger av dette arbeidet.

Jeg ønsker å ta lydopptak av intervjuet for å kunne være fri til å lytte og snakke med deg, samt kunne gjennomgå hva vi har snakket om etter vi er ferdige. Som nevnt i informasjonsbrevet vil opplysningene anonymiseres, jeg har taushetsplikt og du kan trekke deg fra studien når som helst. Er dette greit for deg?

(Presenterer det skriftlige informerte samtykkeskjemaet og beholder den signerte kopien).

Har du noen spørsmål før vi setter i gang?

Del 1 Bakgrunnsinformasjon

- Hva er din utdanningsbakgrunn?
- Har du arbeidet for Frelsesarmeen lenge?
  - Har hele dette tidsforløpet vært i en barnevernsinstitusjon?
  - Har du arbeidet i en barnevernsinstitusjon tidligere? (Privat/offentlig?)
  - Hva er du ansatt som i Frelsesarmeen? (Hvor lenge?)
- Hvilken avdeling er det du arbeider på?
  - Hvilket plasseringsgrunnlag har ungdommene som kommer til din avdeling?
  - Hvor mange ungdommer bor i avdelingen?
  - Hvor gamle er ungdommene?
  - Hvor lenge er det vanlig at ungdommen bor i avdelingen?

Del 2 Arbeidshverdag

- Hva er en typisk arbeidsdag for deg? (Hva gjør du? Hvor ofte?)
- Hvordan passer familie- og nettverksarbeid inn i denne?
  - o Hva er familie- og nettverksarbeid for deg?
- Er det noen spesielle arbeidsmåter dere har når det kommer til familie- og nettverksarbeid?
  - o (Jeg ønsker å gå litt dypere, gjelder dette både familie- og nettverksarbeid? Er det noen forskjell på disse områdene?)
  - o Hvordan utfører du dette i praksis?
  - o Opplever du at det har hensikt?
  - o Er det noen prosedyrer, rutiner eller metoder som ikke blir fulgt?
- Hva tenker du om familie- og nettverksarbeid som metode? (Hvilken nytte har det?)
  - o (Kan du utdype?)
  - o Hvordan opplever du dette arbeidet? (Er det viktig?)
- Hva tenker du om å ivareta relasjonene i familie og nettverk?
- Hvordan blir familiearbeid prioritert i arbeidshverdagen? (Hvorfor/Hvorfor ikke)
- Hva med nettverksarbeid, hvordan blir dette prioritert?

Del 3 Ungdommen

- Hva tenker du er *barnets beste*? (Her er jeg ute etter dine tanker ...)
- Hva opplever du er barnets beste i familie- og nettverksarbeid?
- Opplever du at barnets beste er i fokus på hver ungdom når dere arbeider med familie og nettverk? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvordan vurderer du behovet til ungdommen mtp. kontakt med familie og nettverk?
- Hvordan opplever du at ungdommen responderer på familiearbeid?
- Hva med nettverksarbeid?
  - o Ønsker ungdommen å opprettholde vennenettverket når de flytter inn i institusjonen? (Enkelte flytter langt hjemmefra – hvordan løser dere dette?)
- Opplever du at det er en forskjell mellom familie- og nettverksarbeid?

- Hvordan bidrar du til at ungdommen får trygge relasjoner til familien og nettverket?

Del 4 Utfordringer

- Er det noen utfordringer og dilemma du møter på i arbeidshverdagen mtp. familie- og nettverksarbeid?
- Er det rom for skjønn i arbeid med familie og nettverk?
- Hvordan opplever du at familien og nettverket responderer på arbeidet dere gjør?
  - o Er det utfordrende å samarbeide med familien og nettverket?
    - Hvorfor/hvorfor ikke?
  - o Er det forskjellige tanker rundt hva din rolle i arbeidet med ungdommen er fra familie og nettverk?

Del 5 Ekstra spørsmål

- Etter min forståelse har Frelsesarmeen også fokus på åndelige behov.
  - o Hvordan arbeider dere rundt dette?
  - o Har det innvirkning på familie- og nettverksarbeid?
- Hvordan opplever du din rolle som MT/ledende MT/hovedkontakt?
  - o Hvilket forhold har du til ungdommene? (Venn, familie, miljøterapeut?)
  - o Hvordan opplever du at forholdet påvirker ungdommen?
- Hva skjer etter at ungdommen er flyttet ut mtp. familie- og nettverksarbeid?

Avslutning

Er det noe du har tenkt på i løpet av denne samtalen, som du ønsker å tilføye avslutningsvis?

Er det noe jeg burde ha spurt om?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv med samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet om «Familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner»

Ønsker du å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan Frelsesarmeen arbeider med familie og nettverk i sine barnevernsinstitusjoner? I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva din deltakelse vil innebære.

Formål

Dette prosjektet er i forbindelse med min masteroppgave på OsloMet - Storbyuniversitet. Formålet med prosjektet er å bidra med kunnskap og perspektiver til Frelsesarmeen, om veien videre innenfor familie- og nettverksarbeid. Tematikken har ikke vært gjenstand for et større forskningsprosjekt i nyere tid, og derfor er det på tide å analysere dilemmaene og utfordringene fra et samfunnsvitenskapelig utgangspunkt. Prosjektet går dermed inn for å belyse dine tanker, opplevelser og vurderinger av arbeidet med familie og nettverk i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Prosjektleder/veileder Anita Røysum hos OsloMet – Storbyuniversitet er ansvarlig for prosjektet. Frelsesarmeen har rollen som ekstern oppdragsgiver, ettersom det er de som har etterspurt prosjektet om familie- og nettverksarbeid i deres barnevernsinstitusjoner.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er invitert som deltager i personlig forskningsintervju fordi du har erfaring og kunnskap om hvordan Frelsesarmeen arbeider med familie- og nettverksarbeid på din avdeling. I dette prosjektet er det vesentlig å få detaljert informasjon og perspektiver fra ulike avdelinger, og ditt bidrag er viktig ettersom du er ansatt i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at jeg gjør et intervju med deg. Intervjuet vil vare ca. 1-1,5 time. Spørsmålene jeg vil snakke om er knyttet til hvordan din

arbeidshverdag er og hvordan du arbeider med familie og nettverk. Du trenger ikke å svare like utfyllende på alt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Kun jeg og prosjektleder/veileder Anita Røysum (OsloMet) vil ha tilgang til personopplysninger fra intervjuene i prosjektperioden.

Vi legger stor vekt på å forhindre at uvedkommende får tilgang til prosjektopplysninger. Dine opplysninger lagres på en datamaskin med streng adgangsbegrensning og alle personopplysninger anonymiseres når jeg transkriberer intervjuene. Opplysningene vil anonymiseres og du vil ikke gjenkjennes ved en eventuell publikasjon.

Hvis du samtykker til deltagelse vil jeg ta opp intervjuet, og kun bruke anonymisert informasjon og sitater fra intervjuene i min masteroppgave, notater og rapporter.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Opplysningene anonymiseres når oppgaven er godkjent, noe som etter planen er senest 31.12.2023: senest på dette tidspunktet vil alle lydfiler slettes og all personidentifiserende informasjon anonymiseres.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet – Storbyuniversitetet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Elise Øye Finsæther, masterstudent i sosialt arbeid ved OsloMet – Storbyuniversitet, på s360290@oslomet.no
- Anita Røysum, prosjektansvarlig/veileder ved OsloMet – Storbyuniversitet, på anitro@oslomet.no
- Ingrid S. Jacobsen, OsloMet - Storbyuniversitetet, personvernombud på personvernombud@oslomet.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53211500.

Med vennlig hilsen

Elise Øye Finsæther

Masterstudent i sosialt arbeid

OsloMet – Storbyuniversitetet

Anita Røysum

Førsteamanuensis/veileder

OsloMet – Storbyuniversitetet

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et personlig forskningsintervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 31.12.2023.

Sted/dato

Signatur

[Meldeskjema](#) / [Familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjon...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
590520

Vurderingstype
Standard

Dato
19.09.2022

Prosjekttittel

Familie- og nettverksarbeid i Frelsesarmeens barnevernsinstitusjoner

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Anita Røysum

Student

Elise Øye Finsæther

Prosjektperiode

01.09.2022 - 31.12.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.12.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

TAUSHETSPLIKT

Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barn/brukere.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!